

SZAKDOLGOZAT

Progner Szilvia

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Budapesti Campus
Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdasági Intézet
Pénzügy – számvitel alapképzési szak

Megtakarítási szokások és motivációk hazánkban

Belső konzulens: Dr. habil Dedák István
főiskolai tanár, oktató

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Agrár-és
Élelmiszergazdasági Intézet, Közgazdasági és
Természeti Erőforrások tanszék

Készítette: Prognér Szilvia

Budapest
2024

NYILATKOZAT

Progner Szilvia (hallgató Neptun azonosítója: DWPO8G) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem²

Kelt: Budapest, 2024.04.28

belső konzulens

¹ A megfelelő aláhúzendó.

² A megfelelő aláhúzendó.

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Progner Szilvia
A Hallgató Neptun kódja: DWPO8G
A dolgozat címe: Megtakarítási szokások és motivációk hazánkban
A megjelenés éve: 2024
A konzulens intézetének neve: Agrár-és Élelmiszergazdasági Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Közgazdasági és Természeti Erőforrások tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelté után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: Budapest, 2024.04.28

Hallgató aláírása

Tartalom

Bevezetés.....	2
1. Megtakarítás és befektetés	4
A megtakarítás.....	4
1.1. A befektetés	6
1.2. A megtakarítás és a befektetés kapcsolata.....	7
2. Megtakarítások szerepe a gazdaságban	9
Megtakarítási formák és motivációk	11
2.1. Életciklus elmélet	11
2.2. Permanens jövedelem elmélet	12
2.3. Háztartások befektetési döntései	14
2.4. Megtakarítási motivációk	15
3. Megtakarítások szerepe egy háztartásban	17
4. Megtakarítási formák	21
4.1. Az önkéntes egészségpénztár	21
4.2. Önkéntes nyugdíjpénztár és magánnyugdíjpénztár	21
4.3. Lakástakarék.....	22
4.4. Bankbetétek	22
4.5. Államkötvény	22
4.6. Megtakarítási számlák	23
5. A kamatlábak és a hozamok kapcsolata a megtakarításokkal	24
5.1. A hitelkínálat és kereslet hatása a megtakarításokra	24
6. Infláció és a megtakarítások kapcsolata.....	26
7. Válságok hatása a megtakarításokra	27
8. Kutatás	29
8.1. Kutatási kérdések.....	29
8.2. Hipotézisek	30

8.3. Kutatás résztvevői.....	30
9. Kutatási eredmények és elemzésük	33
9.1. Életkor és megtakarítás nagysága.....	33
9.2. Életkor és megtakarítás motivációja, célja	34
9.3. Hitel és megtakarítás kapcsolata.....	35
9.4. Legnépszerűbb megtakarítási forma.....	36
10. Összegzés	38
Irodalomjegyzék.....	40
Ábrajegyzék	43

Bevezetés

A megtakarítás a legtöbb ember életében jelen van valamilyen formában. Akadnak olyanok, akiknek tetemes összeget sikerült már felhalmozniuk és olyanok is, akik egyelőre csak vágnak arra, hogy minél több pénzt tudjanak megtakarítani. Úgy gondolom, a megtakarítási szokások és azok motivációja egy állandó beszédtema lehet barátok, családtagok között, azonban a gazdaságra is igen erőteljesen hatással van. Engem személy szerint mindig is nagyon foglalkoztatott a gondolat, hogy hogyan tudom a saját pénzügyeimet a lehető legjobban kezelni és ezáltal a lehetőségeimhez képest a legideálisabb életszínvonalon élni. Korábbi társadalomtudományi tanulmányaim végett pedig azt is rendkívül érdekesnek találom, hogy a lakosság többi tagja, hogyan vélekedik erről a témáról. Milyen megtakarítási szokások fedezhetők fel ma Magyarországon és mi motiválja az embereket arra, hogy pénzt takarítsanak meg?

Fontos tisztázni a fogalmakat, hogy mi a különbség megtakarítás és befektetés között, illetve azt is, hogyan kapcsolódik össze ez a két dolog. Ugyanis a megtakarítások és a befektetések között makroökonómiai szempontból jelentős kapcsolat áll fenn. Ebből következik, hogy a fent említett fogalmakat mikroökonómiai és makroökonómiai szempontból is érdemes megvizsgálni. Alapvetően egy mikroökonómiát érintő kérdés az, hogy miért dönt úgy egy háztartás, hogy megtakarít, hiszen ezt egyéni megítélés határozza meg, de a végleges döntés, vagyis amikor már megtakarítása keletkezik egy háztartásnak, az már a makroökonómia tudományát is érinti, hiszen a megtakarításoknak és a befektetéseknek fontos jelentősége van a GDP alakulásában.

A megtakarítások motivációja rendkívül sokféle lehet és több elmélettel is próbálták közgazdászok megmagyarázni. Az egyik ilyen elmélet az életciklus hipotézis, mely szerint a megtakarítási döntések meghozatalakor az egész életünkben keletkezendő jövedelmet kell latba vennünk. (Horváthné – Bálint – Csajbók – Komládi 2013) Ennek ellentéte a permanens jövedelem hipotézis, amely pedig az átlagos jövedelmet határozza meg, mint befolyásoló tényezőt a megtakarítás döntéséhez. Ezen két elméleten felül Keynes is összefoglalta a lehetséges motivációkat arra, hogy az embernek megtakarítása keletkezzen. (Tóth – Árvai 2001) A háztartásoknak egyénileg nagyon fontos, hogy mennyi megtakarítása van és az utóbbi években növekvő tendenciát mutatnak a lakossági megtakarítások. Sokan azonban a pénzügyi ismeretek hiánya miatt nem tudnak megfelelően takarékoskodni. Dolgozatomban szeretnék bemutatni néhány hazánkban népszerű megtakarítási formát is.

Makroökonómiai szempontból a GDP miatt fontos elemezni a háztartások megtakarításait. A lakossági megtakarítások közvetetten hatással vannak a GDP-re, ugyanis a befektetések alapjait ezek képezik. A megtakarítások a befektetések által az államadóságra is hatással vannak, ezeket pedig a kamatlábak változásai is befolyásolják. Ezeken felül pedig még az inflációt és a gazdasági válságokat is szeretném megemlíteni, mint hatást gyakorló tényező a megtakarítások alakulására.

1. Megtakarítás és befektetés

A megtakarítási szokások és motivációk vizsgálatakor rendkívül fontos definiálni a megtakarítás és a befektetés fogalmát egyaránt. Ezek ugyanis rendkívül szoros kapcsolatban állnak egymással. A megtakarításnak és a befektetésnek sok közös jellemzője van, azonban ez a két fogalom nagymértékben eltér egymástól. Mikroökonómiai szempontból, vagyis ha az ember a háztartások (másnéven fogyasztók) szempontjából vizsgálja a meghatározást a megtakarítás és a befektetés is a jövedelem azon része, amelyet a fogyasztó nem fogyasztásra használt el. A háztartások jövedelmét a legegyszerűbben két részre lehet felosztani: az egyik rész, amit fogyasztásra költenek el, a másik pedig, amelyet megtakarítanak vagy befektetnek. Mértékük leginkább a jövedelemtől függ, de egyénenként eltérő lehet a megtakarítási hajlandóság illetve a motiváció a takarékoskodásra. (Vágány – Fenyvesi 2019)

A megtakarítás

Ahogy azt az előző bekezdésben is említettem, a megtakarítások a jövedelem azon részét jelentik, amelyet az egyének nem fogyasztásra fordítanak. Tehát a fogyasztásról való lemondásként is nevezhetjük. A jövedelem fogalma alatt jelen esetben a rendelkezésre álló jövedelmet kell érteni. A jövedelem ezen fajtája pedig az adók levonása után és a transzferekkel (TR) és kormányzatai kamatfizetésekkel emelt jövedelem. Ebből következik, hogy a rendelkezésre álló jövedelem (Y_{DI}) két részből tevődik össze: a fogyasztásból (C) és a megtakarításokból (S):

$$Y_{DI} = C + S_1$$

Úgy gondolom, a megtakarításoknak fontos szerepe van minden háztartásban és minden gazdaságban. Az egyéneknek eltérő céljaik lehetnek megtakarításra. Néhány, számomra jelentősebb megtakarítási célt szeretnék ebben a bekezdésben megemlíteni. Egyrészt megtakarításunk lehet egyfajta biztonsági tartalék. Ez azt jelenti, hogy az ember szeretne felkészülni nem várt kiadásokra, vagyis azokra az esetekre, amelyek rendkívül hirtelen, meglehetősen nagy összegű kiadásokkal járnak együtt. Ilyen lehet például egy baleset, autó meghibásodása, elektronikai eszközök elromlása stb. Az életszínvonal javítása szintén egyike a megtakarítási céloknak. A megtakarítási motiváció ezen fajtája inkább a fiatalabb generációkat érinti. A fiatalabb fogyasztók sok esetben egy hitel önerő részére teszik félre a

¹ Dr. Dedák István (2010): *Makroökonómia*, Budapest: Saldo Kiadó

fizetésük egy részét. Illetve akadnak olyanok is, akik egy későbbi cél érdekében képzik megtakarításukat. Ez szintén egy motivációnak felel meg. A későbbi cél jelen esetben egy olyan tétel (ez lehet tárgy vagy valamilyen esemény), amely olyan költséggel jár, amelyet az ember csak úgy engedhet meg magának, ha előtte megtakarít egy jelentős összeget. Ilyen lehet például egy hosszabb idejű, magas költségekkel járó utazás, egy iskolai képzés, egy szakmai továbbképzés, egy nyelvtanfolyam vagy egy lakó ingatlan. (Tóth – Árvai 2001)

A megtakarítás és a befektetés között a különbség az, hogy míg a megtakarítások a jövedelem nem fogyasztásra elköltött hányadát jelentik, addig a befektetések azok a megtakarítások, amelyeket valamilyen pénzügyi eszközben helyeztünk el. Megtakarítást létrehozni sokkal egyszerűbb és nem igényel annyi pénzügyi tudást, mint egy befektetés. A megtakarítások esetében elegendő, ha az ember jól gazdálkodik a jövedelmével. Nagy előnyük, hogy rendkívül kiszámíthatók, és csak kis mértékben befolyásolják őket a külső gazdasági tényezők. Ez azt jelenti, hogy meghatározott kamatozás mellett tudjuk pénzünket valamilyen megtakarítási formában elhelyezni. Így előre ki tudjuk számolni, hogy mennyi ideig szükséges fokozatosan megtakarítani jövedelmünkéből ahhoz, hogy a kívánt célt elérjük. A megtakarításoknak nincs kockázata, így a hozzájuk kapcsolódó nyereség is alacsony. A befektetések ezzel szemben lehetnek kockázatosak. (Dedák 2010)

Egy háztartás megtakarítása függ az adott háztartás fogyasztásától és jövedelmétől. Ahogy a korábbi bekezdésekben említettem, a jövedelem nem fogyasztásra költött részét képezik a megtakarítások. Ezek alapján azt mondhatjuk, hogy a nagyobb mértékű fogyasztás kevesebb megtakarítást eredményez. Ugyanakkor az is igaz, hogy csekélyebb mértékű jövedelemből a megtakarítások és a fogyasztások összege is kisebb mértékű lesz. Az alacsonyabb mértékű fogyasztás azonban kisebb GDP-hez vezet, hiszen adott országban képződött fogyasztás erősen befolyásolja a GDP alakulását. Ugyanakkor a megtakarítások alakulása szintén befolyásolja a GDP mértékét. (Palócz – Matheika 2014)

Hogyan függ össze a GDP és a háztartási megtakarítás? Ehhez mindenképp a GDP, vagyis Gross Domestic Product, más néven a bruttó hazai termék fogalmát szükséges megvizsgálni. A GDP az adott gazdaságban keletkezett jövedelmek értékével egyezik meg. Tehát a GDP-t minden olyan jövedelem alkotja, amely az ország határain belül keletkezett. A bruttó hazai termék fogalmát azonban másként is definiálhatjuk. Kifejezhető ugyanis egy meghatározott időszakban létrehozott, illetve felhasznált áruk és szolgáltatások értékének összességével is. Alapvetően a GDP (Y) négy nagy „alkotóelemre” bontható, melyek a következők:

- a fogyasztás (C), amely azokat a javakat és szolgáltatásokat jelenti, amelyeket a háztartások vásároltak, ebbe beletartoznak a nem tartós fogyasztási cikkek (például élelmiszer, ruha) és a tartós fogyasztási termékek (például autó, mosógép),
- a beruházások (I): ez a fogalom mást jelent a makroökonómiában és mást a mikroökonómiában. Az előbbi értelmezésben egy tőkeállományt képez, amely újonnan vásárolt gépekből, illetve új épületekből áll, amelyek a termelést segítik elő, utóbbi értelemben viszont a háztartások által vásárolt, hozamot termelő értékpapírok alkotják.
- a kormányzati vásárlások (G) azok a javak, amelyeket a központi költségvetés és a helyi önkormányzatok vásároltak, ilyen például a honvédelem, az oktatás és az egészségügy költségei
- az export (X) olyan javakat és szolgáltatásokat foglal magában, amelyeket belföldön termeltek, de külföldön került értékesítésre
- az import (M) azokat az árukat és szolgáltatásokat alkotja, amelyeket külföldi gazdasági szereplők hoztak létre, de értékesítésük belföldön történt (Dedák 2010)

Így a GDP (Y) képlete a következő:

$$Y = C + I + G + X - M_2$$

1.1.A befektetés

Mivel a „makroökonómiai értelemben vett” beruházások alapját a háztartási megtakarítások képezik, így a GDP alakulása is nagyban függ a megtakarításoktól. Ebben az esetben háromféleképpen szükséges a megtakarításokat megkülönböztetni: magánszektori, kormányzati és külföldi megtakarítások. A magánszektor megtakarításai (Sp) igen fontos részét képezik a kormányzati megtakarításoknak (Sg) is. Ugyanis a magánszektor megtakarításai, a kormányzat megtakarításai (Sg) és a külföld megtakarításai (Sk) képezik a befektetések alapjait (I).

$$Sp + Sg + Sk = I$$

² Dr. Dedák István (2010): *Makroökonómia*, Budapest: Saldo Kiadó

Ez az állítás egy makrogazdasági azonosság, mert a GDP definíciója és a megtakarítás definíciója alapján mindig teljesül. (Dedák 2010)

Ahogy korábban is említettem, a beruházás fogalma más jelent mikroökonómiai szempontból és mást jelent makroökonómiai oldalról megközelítve. A makrogazdaságban a beruházás minden esetben tőkeállományt hoz létre. Ezt a tőkeállományt a termelési kapacitások létrehozására használják. A GDP-ben a befektetés egy bruttó összegként jelenik meg, ennek az oka, hogy ennek egy része felhasználásra kerül, a hiányzó rész pedig pótlásra szorul. (Dedák 2010)

Mikroökonómiai megközelítésben befektetés lehet egy megvásárolt részvény vagy kötvény, valamilyen értékálló tárgy illetve akár egy ingatlan is. (Vágány – Fenyvesi 2019)

1.2.A megtakarítás és a befektetés kapcsolata

A megtakarítás és a befektetés azonban szorosan összefügg. A megtakarítások valójában a jövedelem azon hányada, amelyet az egyén nem fogyasztásra használ fel. Ezek a beruházások elsődleges finanszírozási forrásait jelentik. Ez a pénzügyi alap a makrogazdasági szereplők és a mikrogazdasági szereplők megtakarításaiból tevődik össze. A két fogalom közti kapcsolatot a legjobban a GNI, más néven bruttó nemzeti jövedelem kiadási és jövedelmi oldalával lehet a legjobban szemléltetni. A GNI azokat a jövedelmeket tartalmazza, amelyeket a hazai gazdasági szereplők termeltek. Ebbe beletartozik a magyarok által külföldön szerzett jövedelem, de a külföldiek Magyarországon kapott jövedelme nem. A GNI a bruttó hazai termék (Y) és a külföldről származó jövedelmek (NFI) összegével egyezik meg, vagyis a hazai gazdaság szereplőinek összes jövedelmét jelenti:

$$GNI = Y + NFI$$

GNI kiadások pedig a fogyasztásból (C), beruházásokból (I), kormányzati vásárlásokból (G), az export (X) és az import különbségéből (M) és a külföldről származó jövedelmekből (NFI) tevődik össze:

$$C + I + G + X - M + NFI = GNI_3$$

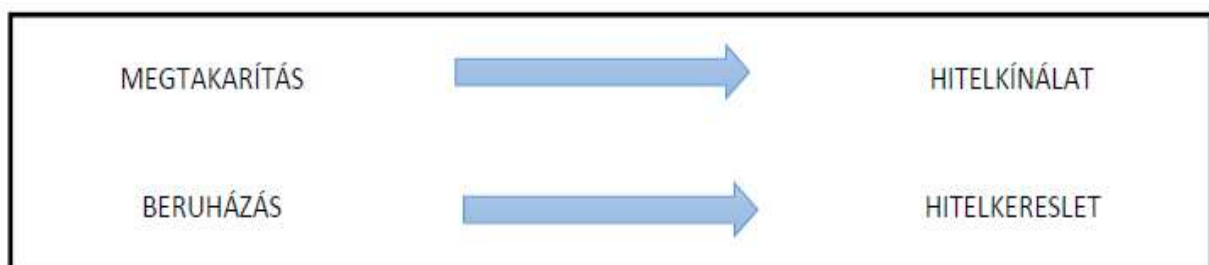
A beruházások alapja tehát a megtakarítás. Úgy is lehet mondani, hogy az egyik nem tud létezni a másik nélkül. A kereslet és kínálat modelljével is párhuzamba hozható a korábban említett két fogalom kapcsolata. A megtakarításokat tekinthetjük a kínálati oldalnak, hiszen hitelt nyújtanak a befektetésekhez. Ebből következik, hogy a beruházások nem jöhetnek létre

³ Dr. Dedák István (2010): *Makroökonómia*, Budapest: Saldo Kiadó

a megtakarítások nélkül. Ezzel szemben a beruházások a keresletet alkotják. A kereslet fogalma itt egyfajta hitelkeresletet jelent. (Horváthné – Bálint – Csajbók – Komládi 2013)

Rendkívül fontos megemlíteni a kamatláb fogalmát is. A kamatlábak a makroökonómia egyik létfontosságú elemét alkotják. Ezen felül rendkívül fontos kapcsolatban áll a megtakarításokkal, ugyanis a kamatlábak mértékétől függ, hogy milyen mértékű hozamokkal tudunk kalkulálni a különböző megtakarítások kapcsán. Ezen felül a hitelek feltételeit is nagyban befolyásolják. Így a kamatlábak alakulását a háztartások és a vállalkozások egyaránt figyelemmel kísérik. Mindezekon kívül a kamatlábak szorosan követik az infláció alakulását. Ez azt jelenti, hogy abban az országban, ahol az infláció két számjegyű, a kamatlábak is két számjegyűek lesznek. (Dedák 2010)

Azonban a hitelkereslet nagymértékben függ a kamatláb alakulásától. Egyensúly akkor áll fent, ha a megtakarítás ugyanakkora mértékű, mint a befektetés, ezzel együtt a hitelkínálat is megegyezik a hitelkereslettel. Ez úgy valósul meg, ha a megtakarításokat és a beruházásokat a hitelkínálattal és hitelkereslettel vonjuk párhuzamba. A megtakarítások képezik a hitelkínálatot és a befektetések jelentik a hitelkeresletet. Ebben az esetben nem csak a megtakarításoknak kell megegyeznie a befektetésekkel, hanem a hitelkínálatnak és a hitelkeresletnek is. (Horváthné – Bálint – Csajbók – Komládi 2013)

1. ábra: Saját szerkesztés Horváthné, Bálint, Csajbók, Komládi 2013-ban megjelent Pénzügyi tervezés a különböző életciklusokban tanulmánya alapján

Ha azonban a hitelkereslet nagyobb, mint a hitelkínálat és ezzel egyidejűleg a megtakarítások mértéke is meghaladja a befektetések mértékét, úgy ez a jelenség a kamatláb növekedését eredményezi. Ezzel szemben, ha a kamatláb jelentősen megnő, az a hitelkínálat és a megtakarítások növekedését vonja maga után. Így egy idő után a kamatláb csökkenésnek indul. (Horváthné – Bálint – Csajbók – Komládi 2013)

2. Megtakarítások szerepe a gazdaságban

A korábbi bekezdésekben láthattuk, hogy egy háztartás szempontjából mennyire fontos takarékoskodni, azonban a megtakarításoknak nagyon fontos szerepe van egy gazdaság működésében, a lakossági és a vállalati megtakarítások egyaránt befolyásolják a gazdaság működését, így közgazdasági szempontból is célszerű elemezni a megtakarítások mennyiségét.

Az, hogy hogyan döntenek el a háztartások, hogy adott jövedelemből mennyit fogyasztanak és mennyit takarítanak meg egy mikroökonómiát érintő kérdés, hiszen ezt egyéni viselkedés és döntés határozza meg, azonban makroökonómiai szempontból is rendkívül fontos kérdés, hiszen a megtakarítások hatással vannak a GDP-re és a költségvetésre is. (Horváthné – Bálint – Csajbók – Komládi 2013)

Ezen felül költségvetési szempontból is nagyon fontos kérdés, hogy mennyi megtakarítással rendelkeznek a különböző gazdasági szereplők, pontosabban a magánszektor, az állam, illetve külföld. A beruházások ugyebár az előbb felsorolt három szereplő megtakarításaiból tevődnek össze. Ez az állítás gazdasági fellendülés és hiperinfláció esetén is igaz. A hiperinfláció az árszínvonal emelkedésével hozható kapcsolatba, akkor beszélünk erről a jelenségről, ha az árszínvonal havonta több mint 50%-ot emelkedik. Amennyiben a kormányzati megtakarítások értéke negatív és a kiadások összege meghaladja a bevételek összegét, költségvetési deficit alakul ki, hiszen az állam úgymond túlköltekezett. A költségvetési deficit kormányzati vásárlásokból (G), transzferekből (TR), a kamatláb (i) és az államadósság szorzatából (B), illetve az adókból (T) tevődik össze.

$$G + TR + i \cdot B - T = Sp + Sk - I$$

A kormányzati vásárlások és a transzferek olyan kiadásokat jelentenek, amelyek a központi költségvetést érintik. A transzferek különböző állami kifejezéseket takarnak, mint például a nyugdíj vagy a segélyek. Az államadósság pedig az állam múltbéli deficitjeinek összege, vagyis az évek során felgyűlt költségvetési hiány. Az államháztartási deficit finanszírozható a magánszektor és külföld megtakarításaiból. Utóbbi nem feltétlenül jó megoldás, ugyanis, ha az állam a külföldi megtakarításokat növeli, akkor külföld felé fog eladósodni és csak egy újabb hiány keletkezik a költségvetésben. Itt jön szóba a lakossági megtakarítások szerepe a gazdaságban. A külföld irányába történő eladósodás veszélye miatt ugyanis kiemelten fontos, hogy inkább a magánszektor megtakarításaival finanszírozza az állam a deficitet. Ez a jelenség a beruházások alakulására is hatással van. A költségvetési hiány a beruházások csökkenését vonja maga után. Amennyiben pedig ezek csökkennek, a megtakarítások a keletkezett hiányt fogják pótolni, nem pedig a beruházások tőkéjét képezik. (Dedák 2010)

A makrogazdasági megtakarítások alapvetően két részből állnak: a magánszféra megtakarításaiból és az állam megtakarításaiból. De ezek nem függetlenek egymástól, hiszen a magánszféra megtakarításait befolyásolják az állami adók, vagyis a fiskális politika. Ez alapján azt mondhatjuk, hogy a megtakarítások képezik a beruházások alaptőkéit. (Horváthné – Bálint – Csajbók – Komládi 2013)

A gazdaság növekedésének alapját a beruházások képezik. A beruházásoknak pedig alapvetően két forrása van: külső és belső. A belső források növeléséhez erőteljesen szükség van az egyén megtakarításainak fokozására. Ezt leginkább a kamatláb politikával, illetve különböző adókulcsokkal lehet elérni. A belső forrásokhoz a megtakarításokon kívül az állami költségvetés szerkezete és egyenlege szintén hozzátartozik, illetve meghatározza azt. Külső forrásokra akkor van szükség, ha a bruttó megtakarítások összegét meghaladja a bruttó beruházás. Így a beruházások forrásai nem elegendőek a beruházások finanszírozásához. A hiányzó részt tőkeimportokkal, külföldi hitelfelvételekkel vagy portfólió befektetésekkel lehet pótolni. Ezek azonban még nem garantálják, hogy a növekedés hosszú távon fenntartható lesz. A fenntartható növekedésnek öt feltétele van: a környezet védelme, a gazdasági fejlődés, a műszaki előrehaladás, a beruházási források tartós biztosítása és az infrastruktúra folyamatos korszerűsítése. Mindezek mellett rendkívül fontos, hogy az eladósodottság szintje ne emelkedjen. A makroszintű növekedés és fejlődés a mikro-szereplőknek köszönhető. Ugyanis a GDP alakulását befolyásolják a mikroökonómiai szereplők. A GDP emelkedését a vállalati szféra teljesítményének javulása is befolyásolja. Ezt a fellendülést pedig az egyének idézik elő, akik az adott vállalatnál dolgoznak. (Zsupanekné 2005)

Megtakarítási formák és motivációk

2.1.Életciklus elmélet

Az életciklus elmélet egy rendkívül fontos téma a megtakarítási szokások és motivációk vizsgálatában. Két közgazdászhoz köthető: Modigliani és Brumberg. A hipotézis azt állítja, hogy az egyének az egész életük során keletkező jövedelmet veszik alapul. Vagyis a fogyasztók megpróbálják előre „megbecsülni”, hogy mennyi jövedelemre számíthatnak egész életük során. Tehát nem egy adott hónap vagy év bevételeit veszik a megtakarítás és a fogyasztás alapjának, hanem az egész életük során keletkező jövedelmüket. Ennek alapján próbálják meg a fogyasztásaikat is megtervezni úgy, hogy az mindig ugyanolyan mennyiségű legyen és minden esetben egy biztonságos életszínvonalat tartsanak fenn maguknak. Ez azt jelenti, hogy minden havi fizetésből ugyanolyan arányban költenek fogyasztásra és megtakarításra. Ez az összeg azonban egy olyan összeg kell, hogy legyen, ami mellett megbízható és stabil életminőséget tudnak teremteni maguknak. Ez az elmélet azonban csak Gossen II. törvényének megvalósulása esetén igaz. (Horváthné – Bálint – Csajbók – Komládi 2013) Gossen II. törvénye szerint a fogyasztók úgy osztják el költségvetésüket a különböző javak között, hogy minden termékre költött utolsó pénzegység azonos hasznosságot generáljon, ezzel maximalizálva teljes hasznosságukat. Ezzel szemben Gossen I. törvénye, a csökkenő határhasznosság törvénye kifejti, hogy egy adott jószág fogyasztásának növelése esetén az egyes egységek által nyújtott további vagy határhasznosság csökken. Például, minél többet eszünk valamiből, annál jobban telítődve leszünk, vagyis telítettség fog bekövetkezni, és az elfogyasztott étel nem okoz akkora élvezetet a telített állapotban, mint előtte. Ennek következtében a fogyasztás határhaszna folyamatosan csökkenni fog. Emiatt a fogyasztók hajlamosak lehetnek egyenletes fogyasztásra törekedni, ami stabil és állandó fogyasztást eredményez. (Andor 2018)

Az életciklus elmélet modelljénél egy általános megfigyelés, hogy a kor előrehaladtával nő a jövedelem. Ez azt jelenti, hogy minél idősebb valaki, annál magasabb jövedelemre tehet szert. Természetesen a jövedelem nagyságának mértékére egyéb tényezők is hatást gyakorolnak, mint például az iskolai végzettség és a munkahelyi beosztás. A jövedelem nagysága az egyik legnagyobb befolyásoló tényezője egy háztartás megtakarításának. Ennek következtében a megtakarításokat és a fogyasztásokat kiválóan el lehet különíteni egyes életszakaszokban. Az egyének fiatalabb korban, pályakezdőként kevesebb jövedelemre tesznek szert, mint mikor több éves munkatapasztalattal rendelkeznek. Ezzel arányosan nő a fogyasztás is. Minél magasabb jövedelemmel rendelkezik egy háztartás, annál nagyobb mértékben tudja a

fogyasztásainak mértékét növelni. Ezzel szemben Tóth és Árvai 2001-es tanulmányában azt állítja, hogy a megtakarítások növekedése csak nagyjából 35-40 éves korban kezdődik el. A megtakarítások a nyugdíj előtti években a legmagasabbak és ez az életciklus, amikor a megtakarítások már nem tudnak tovább növekedni. A nyugdíj mértéke ugyanis nem megy keresztül olyan drasztikus változásokon, mint egy munkavállaló fizetése. Jó esetben a munkabérünk évente emelkedik vagy esetleges munkahely változtatás során is van lehetőségünk magasabb fizetéshez jutni. A nyugdíjas évek során a korábban megtakarított összegekkel rendelkeznek a háztartások. Ez az elmélet azonban nem minden háztartásra jellemző, ugyanis a megtakarítási hajlandóságtól is függ, hogy mennyi egy adott háztartás megtakarított vagyona. (Tóth – Árvai 2001)

Modigliani-val és Brumberg-gel ellentétben Keynes azt állítja, hogy az egyének a fogyasztásukat a folyó jövedelmük alapján határozzák meg, nem pedig az egész életük során keletkezett jövedelem alapján. A folyó jövedelem egy időszakban keletkezett jövedelmet jelent. Tehát nem veszi figyelembe, hogy a fogyasztást és a megtakarításokat tulajdonképpen egész életünkre tervezzük. (Horváthné – Bálint – Csajbók – Komládi 2013)

2.2. Permanens jövedelem elmélet

Friedman permanens jövedelem hipotézise és az életciklus-elmélet közötti alapvető különbségekért folytatott vizsgálat során megállapíthatjuk, hogy míg az életciklus-elmélet az egyének jövedelmi kilátásait és a jelenlegi jövedelmüket veszi figyelembe a fogyasztási döntések során, addig Friedman hipotézise inkább a jövedelem hosszú távú, átlagos változásait helyezi a döntéshozatal középpontjába. Ez azt jelenti, hogy míg az életciklus-elmélet a jövőbeli jövedelmek és a jelenlegi jövedelem alapján alakítja ki a fogyasztási stratégiát az egyének életciklusának különböző szakaszaiban, addig Friedman permanens jövedelem hipotézise a hosszú távú átlagos jövedelmet veszi alapul, és ezt tekinti irányadónak a fogyasztás szempontjából. Azonban fontos megérteni, hogy a permanens jövedelem modell nem feltétlenül azt jelenti, hogy az egyének teljes egészében a permanens jövedelmüket veszik figyelembe a fogyasztási döntéseikben. Valójában a jövedelem változásoknak is van hatása a fogyasztásra, de ez a hatás alacsonyabb azokban az esetekben, amikor a jövedelem változás csak ideiglenes, és nem befolyásolja a hosszú távú jövedelmi várakozásokat. Ezen túlmenően, a permanens jövedelem modell arra is rámutat, hogy a fogyasztók nem feltétlenül reagálnak azonnal és arányosan a jövedelem változásaikra, hanem inkább hosszabb távú perspektívában gondolkodnak. Például, ha egy háztartás váratlanul nagy bevételhez jut, az nem feltétlenül vezet

azonnali és jelentős fogyasztásnövekedéshez, mert a háztartások inkább megfontolják az állandó, vagyis a permanens jövedelmüket, és ennek megfelelően döntenek a fogyasztásukról. Ezek alapján láthatjuk, hogy a permanens jövedelem hipotézise és az életciklus-elmélet eltérő megközelítések a fogyasztási döntések magyarázatában, és mindkettő fontos szerepet játszik az egyének és háztartások fogyasztási viselkedésének megértésében és modellezésében. (Tóth – Árvai 2001)

Friedman a jövedelmet két részre osztja: permanens és átmeneti jövedelemre. A permanens jövedelem az állandó jövedelem, amely a jövőben is megmarad (például: munkabér). Az átmeneti jövedelem egy egyszeri jövedelmet jelent, amely nem áll rendelkezésre folyamatosan (például bónusz vagy prémium). A fogyasztást alapvetően a permanens jövedelem határozza meg, tehát ez alapján dől el, hogy a jövedelem mekkora hányadát használja fel fogyasztásra a háztartás. Azonban a fogyasztás függ az emberek várakozásaitól. Ezek a várakozások minden esetben racionális várakozások. A hitelek és a megtakarítások az egyenletes fogyasztást eredményezik egy háztartásban. (Horváthné – Bálint – Csajbók – Komládi 2013) Amennyiben rendelkezik egy háztartás hitellel, annak hosszútávon nagyjából fix költségei vannak és ugyanez igaz akkor is, ha valamilyen fix megtakarítással rendelkezik az adott háztartás. Ezeket a költségeket tulajdonképpen „kötelező” költségeknek is nevezhetjük.

A permanens jövedelem hipotézis véleményem szerint rendkívül érdekes, ugyanis egyszerre vizsgálja a rövid és hosszú távú fogyasztói viselkedéseket. A permanens jövedelemmel arányosan változik a fogyasztás. Jövedelem emelkedés esetén rövid távon a fogyasztás csökkenni fog. A hirtelen megnövekedett jövedelemhez a permanens jövedelem alkalmazkodni fog és szintén megnő az értéke. Azonban a permanens jövedelem növekedése kisebb mértékű, mint az éves folyó jövedelemnek. Mivel a fogyasztást befolyásolja a permanens jövedelem, a fogyasztás is kisebb mértékben nő, mint a tényleges jövedelem. Ez pedig a fogyasztás rövid távú csökkenését eredményezi. Hosszú távon ezzel szemben a fogyasztás változatlan marad. Ha a jövedelem tartósan lesz nagyobb mértékű, akkor ehhez a permanens jövedelem igazodni fog, ehhez pedig a fogyasztás mennyisége is idomulni fog. Ez pedig azt eredményezi, hogy a fogyasztási hányad nem változik, hiába nőtt a jövedelem. (Dedák 2010)

A Friedman-féle permanens jövedelem hipotézis szerint a permanens jövedelem (Y_p) az a jövedelmi szint, amit a fogyasztók hosszú távon fenntarthatónak tartanak, figyelembe véve jelenlegi, múltbeli, és jövőbeli jövedelmi kilátásaikat. Ez az elmélet nem egyszerűen a múltbeli és jelenlegi jövedelmek súlyozott számtani átlagaként értelmezi a permanens jövedelmet, hanem egy olyan becsült értéket jelent, amely a fogyasztók várható jövedelmi viszonyait

tükrözi a jövőben is. A permanens jövedelem hipotézisének képletében a λ az adott jövedelemhez tartozó súlyt jelenti. A lambdák értékeinek összege egy. (Dedák 2010)

$$Y_p = \lambda_1 Y_t + \lambda_2 Y_{t-1} + \lambda_3 Y_{t-2}$$

2.3. Háztartások befektetési döntései

A háztartások kockázatos eszköztartásának elméleti kereteit két fő kutatási ág alapozza meg. Az egyik a háztartások megtakarítási döntéseit elemző kutatások, míg a másik a befektetési döntéseket és diverzifikációt vizsgáló portfólióelmélet. A modern portfólióelméletet Harry M. Markowitz fektette le 1952-ben, amely szerint a befektetők a hozamok maximalizálása mellett a kockázat csökkentése érdekében diverzifikálnak. Ez az elmélet alapvetően arról szól, hogy a befektetőknek olyan portfóliót kell létrehozniuk, amely maximalizálja a várható hozamot, miközben minimalizálja a kockázatot. Ennek érdekében a befektetők diverzifikálnak, vagyis többféle eszközbe, piaci szegmensbe fektetik be pénzüket. A diverzifikáció segítségével a kockázatot lehet elosztani a portfólióban lévő különböző eszközök között, így csökkentve annak az esélyét, hogy egyetlen eszköz vagy piaci esemény jelentős veszteséget okozzon. Bár ezek az elméletek alapvető fontosságúak, az empirikus megfigyelések szerint a befektetők gyakran nem követik az elméletben javasolt diverzifikációt. A pszichológiai megközelítés szerint az emberek aszimmetrikusan érzékelik a kockázatokat, és hajlamosak nagyobb figyelmet fordítani a veszteségekre, mint a nyereségekre. (Balogh – Kékesi – Sisak 2019)

Az életkor is jelentős szerepet játszik a háztartásoknál a fent említett befektetési eszközök szétosztásában. Az életciklus-hipotézis szerint az idősebb háztartásoknak kevésbé kellene kockázatos eszközöket tartaniuk. Az elmélet ezt azzal magyarázza, hogy kevesebb idejük van az életükből a veszteségek helyrehozására, mint a fiatalabb generációk tagjainak. Ugyanakkor az idősebb háztartások gyakrabban rendelkeznek magasabb részvényarányokkal, amit részben az életkorukból adódó nagyobb pénzügyi tapasztalatoknak és a likviditási korlátoknak tulajdonítanak. A likviditási korlát azt jelenti, hogy egy befektetés mennyire gyorsan és milyen mértékben tud felhasználható pénzzé változni, úgy hogy közben csak csekély mértékben csökkenjen az értéke. (Balogh – Kékesi – Sisak 2019)

Erős összefüggés van a háztartások kockázatos pénzügyi eszközökkel való rendelkezése és az egy főre jutó jövedelem között. A kockázatos eszközök tartásának aránya jelentősen függ a háztartások vagyonától és jövedelmétől. Az alsó vagyoni rétegek kevésbé hajlamosak kockázatos eszközöket tartani, míg a felsőbb vagyoni rétegekben növekszik a kockázatos

eszközök aránya. Ez leginkább azzal magyarázható, hogy amelyik háztartásnak kevesebb jövedelemből kell eltartania magát, annak fontosabb, hogy a befektetett összeg „biztonságban legyen”, míg a tehetősebbek hajlamosak kockáztatni egy bizonyos értékű befektetést, nagyobb hozam érdekében. Az iskolai végzettség és foglalkozás szintén befolyásolja a kockázatos eszközök tartását. A magasabb végzettséggel és bizonyos foglalkozásokkal rendelkező háztartások nagyobb valószínűséggel tartanak részvényeket vagy befektetési alapokat. Ennek oka az, hogy a pénzügyi tudás növeli az esélyeit, hogy olyan kockázatos, ellenben nagy hozammal rendelkező befektetéseket tudjunk találni. (Balogh – Kékesi – Sisak 2019)

Az ingatlanokkal kapcsolatos kockázatok is befolyásolják a háztartások befektetési döntéseit, ez a fajta befektetés különösen a fiatal háztartásokat érinti. Az ingatlanárak változása jelentős hatással van a vagyoni, és a fiatalok gyakran kevesebb likvid eszközzel rendelkeznek a részvételhez a tőzsdén. A fiatal háztartások ezért kevésbé hajlamosak a kockázatos eszközök tartására. (Balogh – Kékesi – Sisak 2019)

2.4. Megtakarítási motivációk

A megtakarítási motivációkat John Maynard Keynes írta le először 1936-ban. A megtakarításoknak Keynes elmélete alapján több motivációja is lehet, amelyeket a közgazdász motívumoknak nevez. Ezek a motívumok pedig a következők:

- Óvatossági motívum: ennek keretében az ember az ínséges időkre halmoz fel némi anyagi tartalékot, valamint előre nem látható eseményekre szeretnének felkészülni, amelyek nagyobb költségekkel járnak.
- Életciklus motívum: ez tulajdonképpen az életciklus elméletnek felel meg, vagyis a háztartás megbecsüli a teljes élete során várható jövedelmét és vagyoniát és ezt veszi alapul a különböző periódusokban a fogyasztási döntéseinél.
- Intertemporális motívum: a megtakarításokat befolyásolják a kamatok és árfolyamok alakulásai, ugyanis a hosszú távú pénzügyi terveknek hatással van a fent említett két fogalom is.
- Fejlesztési motívum: legfőbb célja a megtakarításoknak az életszínvonal javítása és emelése, ezen motívum alkalmazói a jelenleginél jobb életszínvonalon szeretnének élni, ehhez azonban megtakarítást szükséges felhalmozni.
- Függetlenségi motívum: előre nem meghatározott fogyasztási döntések finanszírozása a megtakarítások célja, ez lehet valamilyen tárgy vagy szolgáltatás is.

- Vállalkozói motívum: egy lehetségesen nyereséges vállalkozás érdekében létrehozott megtakarítást jelent, a vállalkozások alapításához ugyanis alaptőkére van szükség, amit a legegyszerűbben megtakarításokkal célszerű elérni.
- Örökség-hagyási motívum: a megtakarítások legfőbb célja, hogy az utódoknak örökséget tudjon hagyni az ember.
- Fukarsági motívum: nincs különösebb célja a megtakarításnak, ez olyan egyéneknél jelenik meg, akik mániákusan tesznek félre pénzt, illetve rendkívüli módon irtóznak a pénzköltéstől.
- Önerő motívum: általában egy hitel önerőjének finanszírozása érdekében takarítunk meg. (Tóth – Árvai, 2001)

3. Megtakarítások szerepe egy háztartásban

Horváthné és Széles 2014-ben megjelent tanulmányában azt állítja, hogy a magyar háztartások jelentős részéből hiányzik az öngondoskodó szemlélet. Ennek okán a legtöbb háztartás nem rendelkezik semmilyen megtakarítással vagy befektetéssel. Ehelyett hitelek vannak, amelyekhez hiteltörlesztők tartoznak. (Horváthné – Széles, 2014) Azt gondolom, hogy egy hiteltörlesztő mellett nehezebb megtakarításokat fenntartani, legfrissebb magyar statisztikák azt mutatják, hogy a hazai háztartásoknak átlagosan több mint 10 millió forint megtakarítása van. (Bankmonitor, 2023) A magyar háztartásoknak rendkívül fontos, hogy saját lakóingatlanja legyen, ez a hitelek legfőbb motivációja és célja. (Boldizsár - Kékesi - Kóczián - Sisak, 2016)

Azt gondolom, sok családnál a hitelek törlesztőrészelei mellé már nem fér bele a havi anyagi keretbe, hogy meg is takarítsanak. Hiába a rengeteg jelenlegi kedvezményes hitel, amelyeknek feltétele a gyermekvállalás.

Horváthné Kökény Annamária és Széles Zsuzsanna 2013-as megtakarítási döntésekről szóló kutatása alapján a magyar háztartások négy nagyobb csoportba sorolhatók. Az első csoport az úgynevezett öngondoskodni vágyók. A társadalom ezen részének nem annyira fontos az anyagi biztonság. Ismerik a megtakarítási lehetőségeket és ezeket ki is használják, illetve az adókedvezményekkel is élnek. A megkérdezettek 29%-át alkotják ők. A második csoport a mának élők csoportja. A háztartások ezen része rendelkezik a legkevesebb bizalommal az állami nyugdíj iránt. Ennek ellenére mégsem tesznek semmit az öngondoskodásuk érdekében. Nem ismerik a megtakarítási lehetőségeket és adókedvezményeket. Ezzel szemben nagyon fontosnak tartják az anyagi biztonságot. Ők a megkérdezettek 19%-a. A tudatos öngondoskodók a harmadik csoport. Ezek a háztartások befolyásolhatók legjobban az állam által kínált adókedvezményekkel és megtakarítási lehetőségekkel. Ismerik és ki is használják ezeket. Nekik nagyon fontos az anyagi biztonság, de nem csak a sajátjuk, hanem az összes családtagé is. A megkérdezettek 30%-a tartozik ebbe a csoportba. Az utolsó csoportot az öngondoskodók alkotják. Ők nem rendelkeznek pénzügyi ismeretekkel és a megtakarítási lehetőségeket sem ismerik. Ennek ellenére az adókedvezmények kihasználására törekednek. A megkérdezettek 22% tartozik ide. (Horváthné – Széles, 2014)

Fontos megemlíteni a háztartások jövedelmi és vagyoni helyzetét is. Hiszen a jövedelem erősen befolyásolja a megtakarítási hajlamot. Ahogy erről korábban is írtam, a megtakarítások mértéke a jövedelem nagyságával arányos. (Vágány – Fenyvesi 2019) A jövedelem és a vagyon azonban nagyon egyenlőtlenül oszlik el a magyar társadalomban. Ha a jövedelem emelkedik,

az nem vonzza maga után a vagyoni helyzet javulását, annak ellenére, hogy a vagyoni helyzet erősen befolyásolja a jövedelem. (Boldizsár - Kékesi - Kóczyán - Sisak, 2016) Ehhez az állításhoz szükséges tisztázni, hogy mi a különbség a jövedelem és a vagyon között. A jövedelem egy pénzbeáramlás leginkább bérek, kamatok, osztalékok stb. formájában. Ezzel szemben a vagyon egy állomány, amelyet azon eszközök nettó értéke alkotja, amelyeket az egyén birtokol. (Samuelson – Nordhaus 2016) A képzettségtől és egyéb munkaerőpiaci jellemzőktől (például beosztás) függ a vagyoni helyzet. Azonban a vagyoni helyzetre az életkor is erőteljes ráhatással van. A fiatalabb nemzedékek tagjai kisebb vagyonnal rendelkeznek, mint idősebbek. (Boldizsár - Kékesi - Kóczyán - Sisak, 2016)

A Világbank 2017-es kutatása (Global Financial Inclusion)⁴ alapján az életkor és a megtakarítás összege között szignifikáns kapcsolat van, ami azt jelenti, hogy az életkor meghatározza a megtakarítások nagyságát. Minél idősebb valaki, annál több megtakarítással rendelkezik. Ennek oka abban keresendő, hogy a fiatalabb korosztály alacsonyabb jövedelemmel rendelkezik. A megtakarítások nagysága pedig nagyban függ a jövedelemtől, mert a megtakarítások nagysága a jövedelemmel arányos. A kutatás során az is kiderült, hogy az életkor előrehaladtával nő az öngondoskodási hajlam. A magyarok a nyugdíj előtti 10-15 évben halmozják fel a legnagyobb nyugdíj célú megtakarításokat. Ez nagyjából az 56-65 éves korosztályt jelenti. Ez azt jelenti, hogy ha egy háztartás anyagi helyzete megengedi, hogy megtakarításai legyenek, akkor egyébként van hajlandóság a megtakarításra. Azonban idő, amíg olyan jövedelmi szintre kerül egy háztartás, hogy megengedhesse magának, hogy nagyobb összegű megtakarítása legyen. (Rádóczy, 2021)

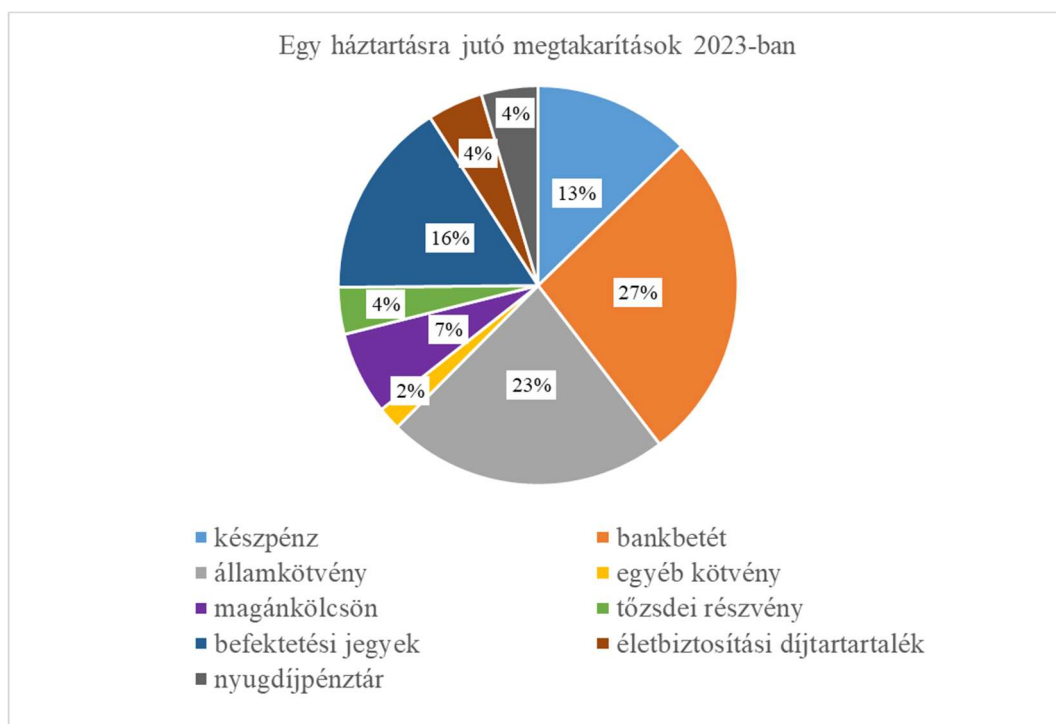
Az életkor előrehaladtával nő a jövedelem. Ez egy általános megfigyelés. Emiatt fogyasztási és megtakarítási szempontból jól elkülöníthető periódusok alakulnak ki az egyének életében. Életszakaszonként eltérő a megtakarítások mértéke, illetve célja, hiszen más a fontos egy karrier elején járó fiatalnak és szinten más prioritásai vannak az idősebb generációk tagjainak, akik már nyugdíj előtt állnak. Az életpályánk elején alacsony jövedelemmel rendelkezünk. Emiatt a fogyasztásunk és a megtakarításaink is csekély mértékűek. Az első néhány munkával töltött év során a fogyasztási igényünk magasabb, mint az oktatással töltött évek alatt. Azonban a jövedelmünk alacsonyabb, mint a fogyasztási igényünk. Így még ebben a korszakban sincs jelentős megtakarításunk. Nagyjából 35-40 évesen növekszik a jövedelmünk, amely a megtakarításaink gyarapodását is jelenti. A nyugdíjas évek során pedig az aktív éveink alatt felhalmozott vagyont éljük fel. Összességében tehát azt állíthatjuk, hogy

⁴ A Global Financial Inclusion felmérés adatai Radóczy Klaudia Nyugdíjcélú megtakarítási hajlandóság Magyarországon című 2021-es tanulmányába is olvashatók.

azokban a periódusokban, amelyekben alacsonyabb jövedelemmel rendelkezünk, magasabb a fogyasztási igényünk, mint a jövedelmünk, a magasabb jövedelmű időszakokban viszont a megtakarítási hajlandóság nő. (Tóth – Árvai, 2001)

A tavalyi évben egy átlagos magyar háztartás közel 13 millió forint megtakarítással rendelkezett. A Bankmonitor cikkéből az is kiderül, hogy milyen arányban oszlik el ez a megtakarítás. A legnépszerűbb megtakarítási formák a bankbetét (3,40 millió forint), az államkötvény (2,89 millió forint), és a befektetési jegyek (2,30 millió forint). A legkisebb mértékben pedig egyéb kötvény (240 ezer forint), tőzsdei részvény (480 ezer forint), nyugdíjpénztár (580 ezer forint), és életbiztosítási díjtartalék (570 ezer forint) formájában tartják a magyarok a megtakarításaikat. (Bankmonitor 2023)

Ezekon kívül egy számomra meglepő adatot szeretnék még megemlíteni, amely pedig a készpénzes megtakarítások száma, amely 13%-át (1,61 millió forint) képezi az átlagos közel 13 milliós megtakarításnak. Véleményem szerint, a takarékoskodás ezen fajtája a legkevésbé előnyös, hiszen ebben a formában semmilyen kamatot, hozamot, illetve kedvezményt nem tudunk elérni. (Bankmonitor 2023)

2. ábra: Saját szerkesztés a Magyar Nemzeti Bank adatai alapján, melyek a Bankmonitor nevű honlap is közzé tett

A Tárki Háztartási Monitor kutatása alapján 2015-ben a legtöbben az életbiztosítást választották, mint megtakarítási forma. A megkérdezettek 23%-a rendelkezett életbiztosítással.

A második legnépszerűbb a nyugdíj célú megtakarítás volt, ezt a csoportot a válaszadók 11%-a alkotja. (Medgyesi, 2016)

A K&H ifjúsági indexének előző évi kutatásának eredményei alapján megtudtuk, hogy átlagosan a hazai fiataloknak 19 és 29 év között 549 ezer forint megtakarítása van. Ez az adat 2023 utolsó negyedéből származik és egy enyhe visszaesés tapasztalható a 19 és 29 éves korosztály megtakarításait illetően. Ugyanis 2023 első három negyedében még ennél magasabb eredménnyel szolgált az említett kutatás, a fiatalok átlagos megtakarítása 575 ezer forint volt. (Adó Online, 2024)

A fent említett kutatásból az is kiderül, hogy a korábban tárgyalt 19 és 29 év közöttiek közel fele, a megkérdezettek 47%-a, lakásvásárlási céllal takarít meg. Mivel hazánkban rendkívül fontos hagyomány, hogy az ember a saját ingatlanjában lakjon, azt gondolom, ez nem meglepő arány. Ezen kívül rendkívül népszerű megtakarítási cél az autóvásárlás és az utazás is. (Adó Online, 2024)

4. Megtakarítási formák

A társadalom nagy része nem ismeri eléggé a különböző megtakarítási formákat. Ennek ellenére fontosnak tartják, hogy legyen megtakarításuk. Az ismeretek hiánya leginkább a nem megfelelő pénzügyi oktatásra, illetve a társadalmi környezetre vezethető vissza. (Horváthné – Széles 2014)

A következőkben néhány megtakarítási formát szeretnék röviden bemutatni. Dolgozatomban talán a legismertebb és legnépszerűbb megtakarítási lehetőségeket igyekeztem összegyűjteni. Ilyen például az önkéntes egészség- és nyugdíjpénztár, a magánnyugdíjpénztár, illetve a lakástakarék. Ezeket különböző célokra hozza létre az ember és azt gondolom, hogy korosztályonként eltérő lehet, ki milyen céllal vág bele a következő megtakarítási formákba.

4.1. Az önkéntes egészségpénztár

Ennek a megtakarítási formának a legfontosabb célja az egészség megőrzése és védelme. Ezt az egészségügyi ellátások kiegészítésével és a befizetések után járó adókedvezménnyel kívánja elérni. Az egészségpénztári számlánkon tartott pénzösszeg bármikor felhasználásra kerülhet. Az adó visszatérítés összegét pedig akár lakáshitel törlesztésére is költhetjük. További nagy előnye, hogy munkáltatói hozzájárulás is elfogadott. (Horváthné – Bálint – Csajbók – Komládi 2013)

4.2. Önkéntes nyugdíjpénztár és magánnyugdíjpénztár

Az önkéntes nyugdíjpénztárok a nyugdíjas évek jövedelem kiegészítésére szolgálnak. Szintén adókedvezményeket, illetve adó visszatérítéseket kapnak a pénztári tagok a befizetéseik után. A pénztári tagok aktív éveikben, amikor még munkavállalói viszonyal rendelkeznek, a későbbi nyugdíjas éveik jövedelmét egészítik ki a befizetéseikkel és a befizetések után kapott hozammal. (Horváthné – Bálint – Csajbók – Komládi 2013)

A magánnyugdíj pénztárok a kötelező állami nyugdíjrendszer részét képezték. Ennek a rendszernek a lényege az volt, hogy a nyugdíjas korba lépő emberek a nyugdíjuk egy részét állami finanszírozás útján kapták, egy részét pedig az általuk választott magánnyugdíj befizetések után. 2000-ben több mint 2 millió tagja volt a magánnyugdíjpénztáraknak. A tagok száma tovább növekedett és 2011-re már több mint 3 millió magánnyugdíj pénztár tulajdonos volt az országban. Ez azonban állami költségvetés hiányhoz vezetett. Ugyanis a befizetések egy

része a magánnyugdíj pénztárakba került, ami pedig az állami nyugdíjrendszerben okozott egyre nagyobb hiányt. Az állam nem tudta pótolni a deficitet, így a magánnyugdíjpénztárak államosítása lett a megoldás. A pénztáraknak maradtak ugyan tagjai, de jóval csekélyebb mennyiségben, mint előtte. (Tatay, 2019)

4.3.Lakástakarék

Egy ország vagyonához hozzátartozik az ingatlanállomány is. Emiatt az államnak is fontos, hogy a társadalom minél nagyobb része tudjon saját lakásban, illetve házban lakni. Éppen emiatt alakultak ki különböző ingatlanvásárlási támogatások. Ilyen támogatás például a lakástakarék pénztár. 2018-ig több mint egymillió ember rendelkezett lakáskasszával.

(Szóka, 2021)

A lakástakarék pénztárak rendkívüli népszerűségnek örvendtek a fiatalabb generáció körében. Egészen 2018-ig 30%-os állami támogatást lehetett igénybe venni, de ebben az évben eltörlésre került ez a megtakarítási forma. Ma már több banknál is nyithatunk lakástakarék számlát. (Portfólió, 2023)

Azt gondolom, hiába az állami támogatás megszűnése, ez a megtakarítási forma még mindig rendkívül népszerű a fiatalok körében. Hiszen a legtöbb fiatal vágyik saját ingatlanra, azonban többnyire az ingatlanvásárlásokat megtakarítások előzik meg.

4.4.Bankbetétek

A bankbetét egy rendkívül biztonságos és kockázatmentes megtakarítási forma manapság. Ez egy általában előre meghatározott időre lekötött tőke, amely a lekötés ideje alatt kamatozik. Azonban van olyan formája is, ahol nem szükséges fix időre lekötni vagyonunkat. (MNB 2006)

4.5.Államkötvény

Az államkötvény egy több éves futamidejű értékpapír, amely hitelviszonyt testesít meg. Előre meghatározott időtávra kell vásárolni a kötvényt. Két fajtája létezik: a fix, illetve a változó kamatozású államkötvény. (Állampapír.hu)

4.6.Megtakarítási számlák

A megtakarítási számlák, olyan számlák, amelyek hasonlóképpen működnek, mint a bankbetétek, illetve a folyószámlák. A különbség a megtakarítási számla és a bankbetét között az, hogy míg a bankbetét fix időre lekötött vagyont jelent, a megtakarítási számlán nem szükséges lekötni a pénzt. Vagyis bármikor hozzá lehet férni, úgy hogy az előre meghatározott kamat ugyanúgy megmarad. (MNB 2020)

5. A kamatlábak és a hozamok kapcsolata a megtakarításokkal

A pénzpiacokon elérhető kamatlábak és hozamok közvetlen hatással vannak a megtakarításokra. Azt mondhatjuk, hogy a gyorsabb gazdasági növekedést a magasabb beruházási ráta eredményezi. A beruházások összegének emelkedéséhez viszont a megtakarítások gyarapodására van szükség. A megtakarítások növekedésének következménye, hogy a beruházási igény is megnő. Ennek következtében pedig nő a hitelkereslet, amely hatására a kamatlábak is megemelkednek. Tehát ha a megtakarítások megnőnek, a kamatlábak alacsonyabbak lesznek, hiszen csökken a kereslet. Ez pedig a beruházások növekedését vonja maga után, ami pedig a magas kamatlábat fog eredményezni. (Erdős 1999)

Ez az elmélet azonban nem mindig ennyire egyszerű. Ugyanis mint azt már korábban is említettem, a megtakarítások a fogyasztásról való lemondást jelentik, vagyis a háztartások kevesebbet fogyasztanak a megtakarításaik növelése érdekében. Így a GDP nagyobb része fordítható beruházásokra. De Keynes szerint a beruházások és a megtakarítások nem reagálnak ilyen rugalmasan a kamatlábak változásaira. A jövedelem mindig nagyon erős befolyásoló tényező volt a megtakarítások mennyiségi kérdésében. A kamatlábak növekedése okozhatja a fogyasztások megnövekedését, amely pedig a megtakarítások csökkenését eredményezi. (Erdős 1999)

5.1.A hitelkínálat és kereslet hatása a megtakarításokra

A hitelkínálat és hitelkereslet szoros kapcsolatban áll a megtakarítási szokásokkal. Mindenekelőtt fontos tisztázni, hogy ez a két fogalom mit is jelent. A hitelkínálat a bankok, illetve egyéb pénzüintézetek által nyújtott hitelek összessége. A hitelkereslet pedig az ügyfelek által kért hitelek mennyiségét jelentik. A bankok és más pénzüintézetek a betétek és egyéb megtakarítások révén szerzik be a forrást a hitelek kihelyezéséhez. Ezért az emberek megtakarítási hajlandósága közvetlen hatással van a hitelkínálatra. Minél több megtakarítás áll rendelkezésre a bankoknál, annál nagyobb a potenciális hitelkínálat. (Bethlendi 2007)

A valóságban gyakran messze nem teljesül az elméleti tökéletes hitelpiac feltétele. A tökéletes hitelpiac azt jelenti, hogy a hitelkamatok és hitelkínálat alkalmazkodik a piaci körülményekhez, illetve mindenki számára egyenlő hozzáférést biztosít a hitelekhez. Azonban az intézményi kötöttségek, az alacsony verseny és az információs problémák torzíthatják a hitelkínálatot. Ennek következtében a fogyasztók egy része likviditáskorlátokba ütközhet, ami azt jelenti, hogy vagy nem jut hitelhez, vagy nem megfelelő mennyiségűt kap ahhoz, hogy

optimálisan alakítsa fogyasztási életpályáját. Ezen korlátok nemcsak a hitelkínálatból, hanem a magas kamatlábakból is adódhatnak, amikor a kezdő törlesztés meghaladja a rendelkezésre álló jövedelem egy részét. A bankok bizonyos jövedelmi szint alatt ugyanis nem adnak hitelt, ami kizoríthatja az alacsony jövedelműeket a hitelpiacról. Ennek következményeként a fogyasztás alacsonyabb lehet, és a megtakarítások magasabbak lehetnek. A likviditási korlátokat nemcsak az ár, hanem a nem ár jellegű tényezők is befolyásolhatják, amelyek között szerepel az önerő és a fedezetek megkövetelése. Az elmélet és a gyakorlat eltéréseit tovább bonyolítják a fogyasztók nem teljesen racionális viselkedéséből fakadó szokások és óvatossági motivációk, amelyek befolyásolják a jelenbeli és jövőbeli fogyasztási döntéseket. Ennek tükrében az életciklus- és a permanens jövedelem-hipotézisben foglaltak nem minden esetben fedik a valóságot, és figyelembe kell venni a fogyasztók reális viselkedését és döntéshozatali mechanizmusait. (Bethlendi 2007)

6. Infláció és a megtakarítások kapcsolata

A 2020-as koronavírus járvány gazdasági következményeinek tudható be, hogy a belső pénzügyi egyensúly teljesen felborult. Ez az elszabadult költségvetés, a felgyorsult infláció és a külső pénzügyi mérleg romlása miatt fordulhatott elő. 2020-ban ugyanis az Európai Unió megszüntette az államadósságra és a költségvetési deficitre vonatkozó korlátozásokat. Ennek következtében korlátlan és szankciók nélküli állami költekezés keletkezett. Korábban az EU a GDP 3 %-ának összegét engedte meg, mint államadósság. Magyarország 2012 és 2019 között mindig éppen ezen érték alatt volt. (Palócz 2022)

Ha inflációról beszélünk, fontos megemlíteni, hogy ebben az esetben létezik regisztrált és valóságos háztartási megtakarítás. Az infláció ugyanis torzítja a megtakarításokat azáltal, hogy befolyásolja a regisztrált és valós megtakarításokat, valamint a megtakarítási rátát. Ezt a jelenséget az inflációt kompenzáló kamatfizetés okozza. Ebbe beleszámít a háztartásoknak fizetett összes kamat és a háztartás már meglévő kumulált megtakarításai. A magas infláció esetén a regisztrált megtakarítások látszólagosan nőhetnek, mivel az inflációt kompenzáló kamatfizetések emelhetik a megtakarítások összegét. A nagyobb inflációhoz a kamatlábak is alkalmazkodnak, ez a regisztrált megtakarítások növekedéséhez vezet. Az inflációs kamatfizetés meglehetősen torz képet ad a háztartások regisztrált megtakarításairól. Ugyanis az inflációval korrigált kamatok alacsonyabbak lehetnek a tényleges inflációs ráta miatt. Ezáltal az infláció torzíthatja a megtakarítások statisztikai megjelenését és értékelését. A nem valós kép abban nyilvánul meg, hogy ezekkel egyidőben az államháztartási deficit is nő. (Erdős 1999)

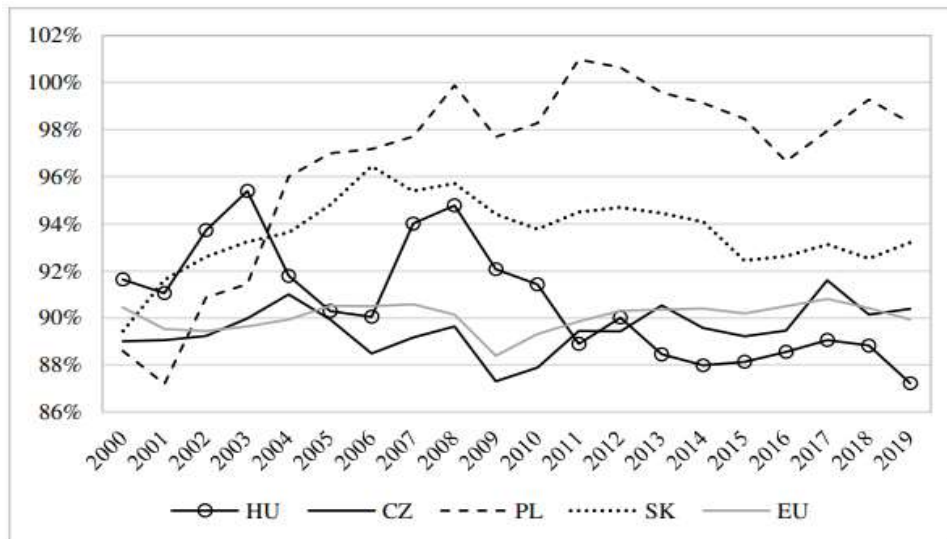
Az infláció egy rendkívül összetett mérőszám. Ezáltal nagy befolyásoló szerepe van a háztartási megtakarításokra. A hirtelen emelkedés következménye, hogy a háztartások jövőképe romlik, ez azonban az óvatossági megtakarításokat erősíti. Tehát minél rosszabbnak ítélik meg az egyének a jövőbeli anyagi helyzetüket, annál motiváltabbak lesznek a biztonsági megtakarítások halmozására. Ezzel szemben, ha az infláció tartósan mérséklődik, az rontja a megtakarítási hajlandóságot. (Erdős 1999)

7. Válságok hatása a megtakarításokra

Az elmúlt 20 évben sajnos több gazdasági válsággal is meg kellett birkóznia országunknak. Ezekben az időkben különösen fontosak a pénzügyi ismeretek, a pénzügyi viselkedés és a pénzügyi attitűd. Ezeket együtt pénzügyi kultúrának nevezzük. Ha az ember nem tanulja meg, hogy hogyan bánjon a pénzzel, az sok nehézséget fog okozni. Manapság egyre több pénzügyi „termék” közül választhatunk, illetve a pénzügyi tudás hiányában a megtakarításaink sem tudnak megfelelő mértékben gyarapodni. (Szóka 2021)

Ahogy az előzőekben említettem a megtakarításoknak a két legfontosabb befolyásoló tényezője háztartások reáljövedelme és a banki kamatláb. A 2008-as gazdasági válság előtt a háztartási megtakarítások rendkívül alacsonyak voltak. Ennek két fő oka van: az egyik az államilag támogatott lakáshitelek és a deviza alapú hitelek. A válság éve alatt a megtakarítások összege tovább csökkent és ezzel együtt a háztartások eladósodottsága megnőtt. A háztartások ugyanis nettó hitelfizetőkké váltak, ami azt jelenti, hogy a meglévő hitelek törlesztésére helyezték a hangsúlyt, nem pedig új hiteleket vettek fel. Emiatt a megtakarítások összege is csökkent. Ugyanakkor a válság ideje alatt a GDP is csökkent. A válság után azonban növekedésnek indultak a lakossági megtakarítások és a GDP is. (Medgyesi 2016)

A 2008-as gazdasági válság után, 2010 és 2019 között a megtakarítási ráta 22%-ról 29%-ra emelkedett. (A megtakarítási ráta azt mutatja meg, hogy egy háztartás egy adott időszakban a jövedelme mekkora hányadát „teszi félre” későbbi fogyasztásra.) A megtakarítási ráta növekedésével párhuzamosan csökkent a fogyasztás, 78%-ról 71%-ra. (Oblath – Palócz, 2020) Azt gondolom, ez a változás egyértelműen a válság következménye. A krízis hatására az emberek inkább igyekeztek halmozni a jövedelmüket megtakarítások formájában, minthogy a fogyasztásukat növeljék. (Bálint - Horváthné – Nagy 2012)

3. ábra: A háztartások fogyasztási rátája a rendelkezésre álló bruttó jövedelem százalékában, a V4-országokban és az EU-országok átlagában, 2000 és 2019 között (százalék) (forrás: Oblác – Palócz 2020)

Ebben az időszakban egyébként a magyarországi jövedelmek is emelkedtek. Ennek ellenére a fogyasztás csökkent. Ennek következtében a megtakarítások összege is növekedésnek indult. A megtakarítások képezték egy háztartás beruházásainak alapforrását. A válság negatív következménye azonban, hogy a hitelek csökkentek. Ez annak tudható be, hogy a válság során rengeteg család illetve háztartás adósodott el a hiteleik miatt. A hitelek népszerűtlensége az új lakások és autók vásárlásának csökkenéséhez vezetett. (Oblath – Palócz, 2020)

A 2020-as koronavírus járvány is egy válsághelyzetet hozott magával. A válság során bizonytalanság uralta az országot. Emiatt pedig a beruházások csökkenő tendenciát mutattak. A háztartások esetében pedig nagy lett a munkanélküliség általi fenyegetettség. Ebből következik, hogy a megtakarításaikat kezdték el növelni és a fogyasztásaikat pedig csökkenteni. Ebben az esetben az óvatossági motívum jelenik meg, mint megtakarítási motíváció. (Posgay – Regős – Horváth – Molnár 2020)

2020 után a megtakarítások szintén növekedtek. A közgazdászok ezt a társadalom előregedésével, a bizonytalanság erősödésével, a költségvetési hiány miatti adóemelések kockázatával és nyugdíj kifizetések fenntartásaival magyarázzák. (Hardi – Szapáry 2020) A járvány hatására 13,8 %-kal csökkent a GDP az Európai Unióban. Soha nem volt még ennyire magas arányú csökkenés. A válság során rengetegen veszítették el állásukat, amely a munkanélküliség növekedését eredményezte. Azonban a munkanélküliség 2021-re csupán 4% lett, amely egy jó értéknek számít. 2021-ben emelkedett a minimálbér, amely több munkahelyet is béremelésre ösztönzött. (Bod - Cserhádi – Keresztélyi – Takács 2021)

8. Kutatás

A szakirodalmak részletes áttekintése után több kérdés is felmerült bennem a hazai megtakarítási szokásokkal és motivációkkal kapcsolatban. A társadalmi kutatások felé mindig is rendkívül nagy érdeklődéssel fordultam, így egy kérdőíves kutatással szeretném a megfogalmazódott kérdéseimet esetlegesen megválaszolni.

A megtakarítási szokásokról és az ezekhez kapcsolódó motivációkról önálló kvantitatív kutatást végeztem a felmerült kérdések megválaszolása végett. Egy összesen 17 kérdésből álló online kérdőívet használtam a vizsgálódáshoz, amelyet 100 ember töltött ki. 10 kérdés szorosban a kitöltők megtakarítási motivációira és szokásaira irányult és 7 demográfiai kérdést tettem fel a kitöltőknek. A mintavétel során a hólabda módszert alkalmaztam a kitöltők megtalálására. A kérdőívet a legnagyobb közösségi média oldalon, a Facebookon terjesztettem, különböző csoportokban és a saját ismerőseim, barátaim, illetve kollégáim között.

8.1. Kutatási kérdések

A kutatás során leginkább arra a kérdésre kerestem a választ, hogy mi motiválja az embereket arra, hogy a saját fogyasztásukról lemondva inkább megtakarítsák az el nem költött jövedelem hányadot. Ez ugyebár egyénenként teljesen eltérő lehet, de a szakirodalmi áttekintés alapján mégis azt gondolom, hogy van néhány alapvető tényező, illetve emberi tulajdonság, amelyek befolyásolják ezt a döntést.

Kétségtelenül az életkor és a megtakarítások motivációja, illetve mértéke a legérdekesebb számomra. Valóban igaz-e, hogy a fiatalabb nemzedék, vagyis a Z és az Y generáció tagjai kevesebb megtakarítással rendelkeznek idősebb kortársaikhoz viszonyítva? Fontos kiemelni, hogy az életkort nem csak a megtakarítások mennyiségével lehet összefüggésbe hozni. Ugyanis az előző fejezetek szakirodalmi leírásai alapján az életkor a megtakarítás célját is meghatározza. Ezenkívül a motivációra is hatással lehet. Ugyanakkor nemcsak az életkor befolyásolhatja a megtakarításainkat, hanem egy esetleges hitel is. Hiszen, ha az ember egy hiteltörlesztőt fizet, nem biztos, hogy ugyanannyi jut a havi költségvetésből a megtakarításokra, mint azoknak, akik nem rendelkeznek semmilyen hitellel. A korábbi bekezdések alapján az is kiderült, hogy hazánkban egész nagy bőségszaruja van a megtakarítási lehetőségeknek. Ennek következtében felmerült bennem az a kérdés is, hogy milyen típusú megtakarításokat preferálnak a kitöltők.

Összességében tehát arra a következő kérdésekre kerestem a választ:

- Valóban kevesebbet tudunk-e megtakarítani fiatalabb korunkban, mint idősebben?
- Milyen motivációi vannak az embereknek ez egyes életszakaszaikban?
- A hitellel rendelkezők, kevesebbet tudnak-e megtakarítani, mint azok, akiknek nem kell minden hónapban törlesztőrészt fizetniük?
- Melyek a „legnépszerűbb” megtakarítási formák?

8.2.Hipotézisek

A fent felsorolt kérdésekhez természetesen felállítottam néhány kapcsolódó hipotézist a szakirodalmi összefoglalás alapján, amelyeket a kérdőív eredményeivel szeretnék igazolni vagy cáfolni.

Azt gondolom, hogy mivel a fiatalabb generáció tagjai alacsonyabb jövedelemmel rendelkeznek, mint az idősebbek, kevesebb megtakarítást is engedhetnek meg maguknak. Úgy vélem, ez egy teljesen egyértelmű elmélet. A jövedelem nagyságán felül a megtakarítás célját, illetve indíttatását is befolyásolja az életkor. Véleményem szerint, az Y és Z generáció tagjai inkább ingatlanvásárlási és utazási céllal halmoznak fel megtakarításokat. Ezzel szemben a nagyjából 40 év felettiak már inkább a nyugdíjukra, illetve a haláluk után hagyott örökségük céljából szeretnének megtakarításokat birtokolni. A hitel jelenléte egy háztartásban szintén befolyásolhatja a megtakarítás mértékét, így az a véleményem, hogy a hitellel rendelkezők kevesebbet tudnak megtakarításra fordítani havi szinten, mint azok, akiknek nincs hitele. A leggyakrabban előforduló megtakarítási formáról az az elméletem, hogy az államkötvény, illetve a készpénzes megtakarítás a legnépszerűbb, vagyis ezzel a két „típussal” rendelkeznek a legtöbben.

8.3.Kutatás résztvevői

Kutatásom alapsokaságát nemtől, kortól, iskolai végzettségtől és minden egyéb megkülönböztető tulajdonság nélkül, függetlenül képezték emberek. Az sem volt feltétele a kérdőív kitöltésének, hogy rendelkezik-e valaki megtakarítással. Ugyanis kiegészítésként, szerettem volna egy betekintést kapni abba is, hogy vajon miért nincs valakinek megtakarítása. Rengeteg oka lehet ennek, én azonban megpróbáltam a legegyszerűbbeket felsorolni.

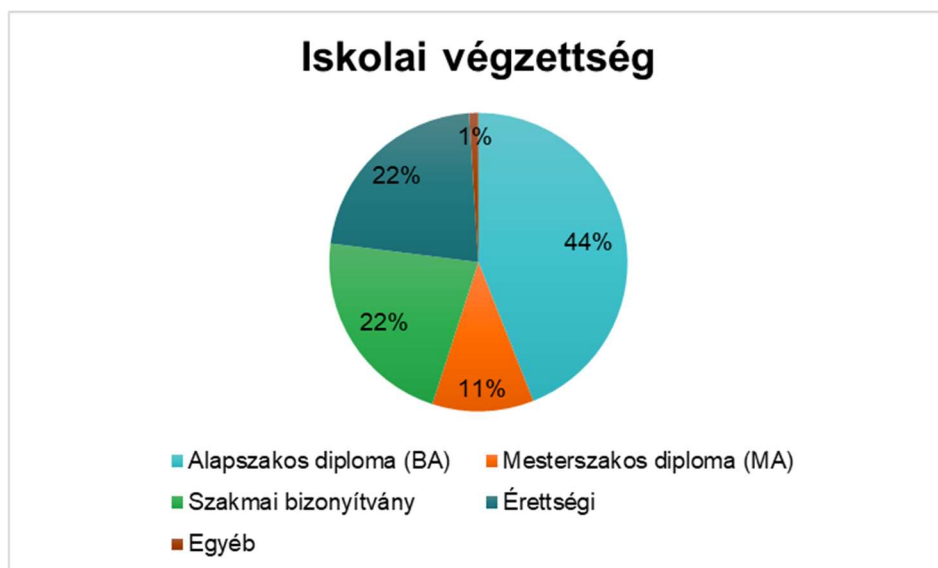
A kutatásban 100 fő vett részt, közülük 63 személy (63%) nő, a fennmaradó 37 ember (37%) pedig férfi. A legfiatalabb kitöltő 20 éves, a legidősebb pedig 80 éves. A kor megoszlása pedig a következőképpen alakult:

Életkor	Kitöltők száma
20 - 30	55
31 - 40	10
41 - 50	11
51 - 60	19
61 felett	5

4. ábra: Saját szerkesztés a kérdőív adatai alapján

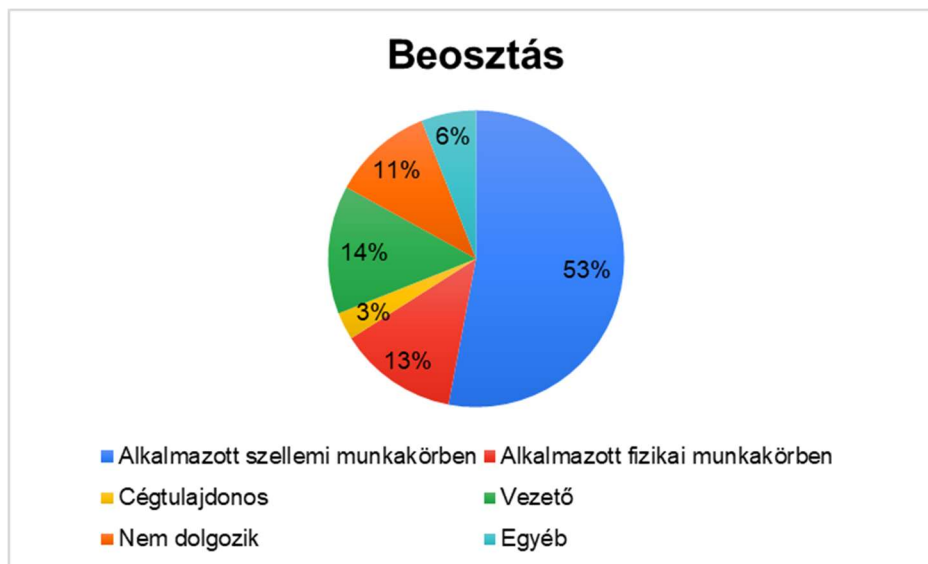
A legtöbben 20 és 30 év között töltötték ki a kérdőívet, a kitöltők több mint fele, 55%-a van ebben az életszakaszban. Ez talán azzal magyarázható, hogy ez a korosztály a leginkább hajlandó kitölteni az online kérdőíveket. A legkevesebben pedig a 61 év felettek vannak, ők csupán 5%-át teszik ki a teljes mintának. (Ugyan nem kapcsolódik a dolgozat témájához, de véleményem szerint az életkor és az online kérdőív kitöltés között is egyenes arányú kapcsolat van, minél idősebb valaki, annál kevésbé tud vagy hajlandó egy online kutatásban részt venni.)

Az iskolai végzettség számomra meglepő eredményt hozott, ugyanis a legtöbben egyetemi vagy főiskolai diplomával rendelkeztek, összesen 55 %. Az alábbi diagramon látható az iskolai végzettség megoszlása.

5. ábra: Saját szerkesztés a kérdőív adatai alapján

Fontosnak tartottam a megkérdezettek munkahelyi beosztását is elemezni, hiszen ez befolyásolja a jövedelem nagyságát. Minél magasabb munkahelyi pozícióban van az ember, annál magasabb fizetése is van, ami pedig előnyös lehet, ha megtakarítást akar felhalmozni. A legtöbb kitöltő alkalmazottként dolgozik valamilyen szellemi munkakörben, ők a kérdőívet kitöltők 53%-át alkotják, ami több mint a teljes minta fele.

6. ábra: Saját szerkesztés a kérdőív adatai alapján

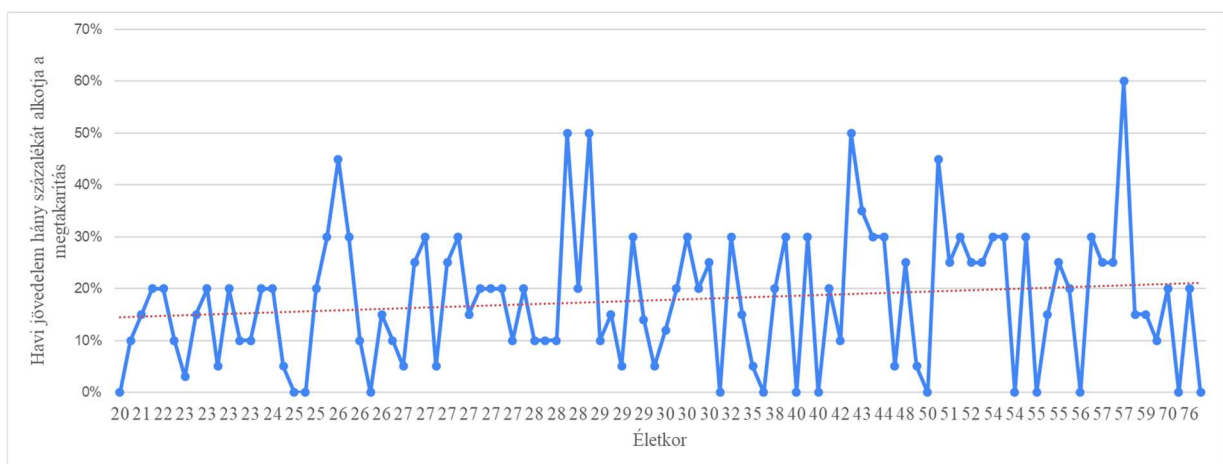
Összességében tehát elmondható, hogy inkább a fiatalabb korosztályt tudtam elérni a mintavétel során. Ebből következik, hogy a munkahelyi beosztások arányosak az életkorral.

9. Kutatási eredmények és elemzésük

A kutatás megtakarításokra vonatkozó kérdéseivel a korábban felállított hipotéziseket szeretném alátámasztani. A kérdőív ezen részében, arra voltam kíváncsi, hogy van-e megtakarításuk az embereknek. Amennyiben nem rendelkeznek megtakarítással, mi ennek az oka. A megtakarítással rendelkezőktől pedig megkérdeztem, hogy milyen célja van a megtakarításuknak, milyen formában tartják, mennyire ismerik a különböző megtakarítási lehetőségeket, rendelkeznek-e pénzügyi ismeretekkel, illetve a jövedelmük hány százalékát teszi ki a megtakarításuk havi szinten. A következő bekezdésekben pedig a korábbi négy hipotézisemet fogom elemezni.

9.1.Életkor és megtakarítás nagysága

Véleményem szerint az életkor erőteljesen befolyásolja a megtakarítások mennyiségét. Életpályánk, illetve karrierünk elején alacsonyabb jövedelemmel rendelkezünk, mint amikor több éves munkatapasztalattal rendelkezünk és esetleg a karrierünk is fejlődésnek indult. Véleményem szerint ez a generációk közti különbségek okozhatják ezt. Ugyanis az idősebb X és Baby boomer generációk egész más korszakban nőttek fel, mint az Y és Z generációs. Úgy gondolom, fiatalabb korban kevesebb pénzt tud az ember félretenni, azonban a kérdőívem eredményei enyhe emelkedést mutatnak.

7. ábra Saját szerkesztés a kérdőív adatai alapján

⁵ A Baby boomer generáció tagjai 1946 és 1964 között születtek, az X generációhoz tartoznak azok, akik 1965 és 1980 között születtek, az Y generáció az 1981 és 1995 szülöttjei, a Z generáció tagjai pedig 1996 után születtek.

A vízszintes tengelyen az életkor látható növekvő sorrendben, a függőleges tengely pedig azt mutatja meg, hogy a megkérdezettek a jövedelmük hány százalékát fordítják megtakarításra havonta. A középső szaggatott vonal egy úgynevezett trendvonal, amely a megtakarítások változását mutatja az életkor előrehaladtával. A grafikont Excel alkalmazásban készítettem, a rajta található trendvonal pedig egy lineáris regressziós egyenes, amely meghatározza a legjobban illeszkedő egyenest az adatokhoz. Ugyan drasztikus emelkedést nem mutat, de mégis azt állítom, hogy a hipotézis, miszerint fiatalabb korunkban kevesebb megtakarítással rendelkezünk, mint idősebb korunkban, bizonyított.

9.2.Életkor és megtakarítás motivációja, célja

Az életkor nagy mértékben meghatározza a megtakarítás célját és nagyságát. Úgy gondolom, a fiatalabb generáció leginkább ingatlanvásárlási és utazási, vagy nyaralási céllal szeretne pénzt megtakarítani. Az ingatlan célú megtakarítások Keynes megtakarítási motívumai közül a fejlesztési vagy önerő motívumba sorolhatók be, míg az utazást a függetlenségi motívummal jellemezném. Az idősebbek véleményem szerint nyugdíj és örökség-hagyási céllal, amely az örökség-hagyási motívumba tartozik. (Tóth – Árvai, 2001)

Megtakarítási célok közül az óvatossági, illetve biztonsági tartalék volt a legnépszerűbb válasz, a kitöltők 42%-a válaszolta ezt. Ezután az utazás következik, 34%-a kitöltőknek szeretne utazásra félretenni. A harmadik leggyakoribb válasz pedig az ingatlanvásárlás, 28%-a a megkérdezetteknek szeretne ingatlanvásárlási céllal megtakarítani.

8. ábra: Saját szerkesztés a kérdőív adatai alapján

Ezenkívül fontos elemezni, hogy azok közül, akik az ingatlanvásárlást jelölték meg a megtakarítás céljául, 21 fő 30 év alatti és 7 fő 30 év feletti. Tehát több fiatal, esetleg pályakezdő szeretne lakást vagy házat vásárolni a megtakarításaiból, mint 30 év feletti. Vagyis az ingatlan céllal megtakarítók 75%-a 30 év alatti. Az utazási célú megtakarítások azonban nem hoztak ennyire egyértelmű eredményt. A 34 válaszadó közül, akik az utazást jelölték megtakarításuk motivációjaként 56% 30 év alatti és 44% legalább 30 éves. Azt gondoltam, hogy utazásra is nagyrészt a 30 év alattiak szeretnék megtakarítani, ezzel szemben nagyjából fele-fele arányban válaszoltak erre a kérdésre a Z generáció és az idősebb Y és X generációk.

Nyugdíj és örökség-hagyási céllal összesen a megkérdezettek 34%-a szeretne megtakarítást gyűjteni. A válaszadók közül rendkívül érdekes a korcsoportok közti megoszlás. Ugyanis a legtöbben a 40 év felettek közül szeretnék nyugdíj, illetve örökség céljából megtakarítani, ők ennek a csoportnak a 76%-át alkotják. Szokatlan azonban, hogy a nyugdíj és örökségi céllal megtakarítók 21%-a 20 – 30 év közötti. A fennmaradó 3%-ot a 30 – 40 éves korosztály alkotja.

Összegezve azt gondolom, hogy a megtakarítási motivációk életkor szerinti megoszlása megfeleltethető a korábban felállított hipotézisnek, miszerint a fiatalabb generációk inkább ingatlanvásárlási céllal és utazási céllal tesznek félre pénzt, míg az idősebbek már inkább a nyugdíjra és az örökségre fektetnek nagyobb hangsúlyt, ha a megtakarításaik céljairól kérdezzük őket.

9.3. Hitel és megtakarítás kapcsolata

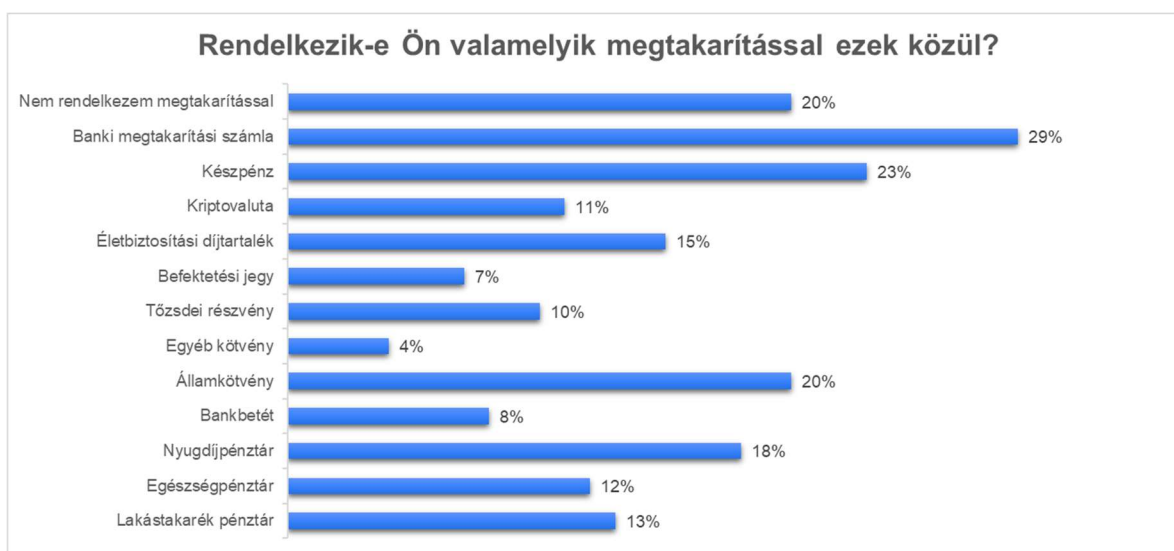
Véleményem szerint, amikor az ember hitellel rendelkezik, amelyhez hiteltörlesztő részlet is kapcsolódik, nehezebb megtakarítani a havi jövedelemből. Míg a hitel lehetőséget ad arra, hogy rövid távon pénzhez jussunk, de hosszú távon kamatokkal és törlesztőrészekkel jár, a megtakarítás hosszú távon biztonságot és pénzügyi stabilitást nyújt, de rövid távon lemondást igényel. A havi törlesztőrészek csökkentik az egyén rendelkezésre álló jövedelmét, ezáltal kevesebb pénz marad a megtakarításra, vagy egyenesen nincs lehetőségük megtakarítani. A hitel visszafizetése valójában kötelezettségvállalást jelent, és a jövedelem bizonyos részét elveszi az egyéntől ahelyett, hogy megtakarítaná vagy más célra fordítaná azt. Emiatt állítottam fel azt a hipotézist, hogy azok az egyének, akik hitellel rendelkeznek, kevesebb megtakarítással rendelkeznek. A kérdőív során megkérdeztem a kitöltőket, hogy a

fizetésük hány százalékát képezik a megtakarításuk havi szinten, illetve azt is, hogy rendelkeznek-e hitellel. Ezt a két változót szeretném összehasonlítani a továbbiakban.

A megkérdezettek 66%-a nem rendelkezik semmilyen hitellel. 32% azt válaszolta, hogy van hitele, 2 százalék pedig nem kívánt válaszolni erre a kérdésre. A megkérdezettek átlagosan a jövedelmük 16%-át teszik félre. Ez az érték nem sokkal tér el ugyanezen változó medián értékétől, ez ugyanis 15%. Ez azt jelenti, hogy a legtöbb megkérdezett nagyjából a fizetése 15%-át használja fel megtakarításra. Számításaim alapján a hitellel rendelkezők átlagosan a havi jövedelmük 17%-át fordítják megtakarításokra, akiknek pedig nincs semmilyen hitele, 16%-ot tesznek félre minden hónapban a jövedelmükből. Számomra ezek az eredmények rendkívül meglepőek. Ezek alapján azt állítanám, hogy a hitel és a megtakarítás nagysága között nincs kapcsolat. Tehát nem igaz az állítás, hogy aki hitellel rendelkezik és hiteltörlesztőt fizet, a jövedelme kisebb részét tudja megtakarítani.

9.4. Legnépszerűbb megtakarítási forma

A hipotéziseim között szerepelt az is, hogy melyek a legnépszerűbb megtakarítási formák. A Magyar Nemzeti Bank felmérése alapján, melyek a Bankmonitor nevű honlap is közzé tett, a magyar háztartások leginkább bankbetétek és államkötvények formájában szeretnek pénzt megtakarítani, illetve a készpénzes megtakarítások is rendkívül népszerűek voltak az elmúlt évben. (Bankmonitor 2023)

9. ábra: Saját szerkesztés a kérdőív adataiból

A saját kérdőíves kutatásom is rendkívül hasonló adatokat hozott. A megkérdezettek 29%-a banki megtakarítási számlán tartja megtakarításait, 23% készpénzben szereti tudni a

megtakarításait, 20% pedig államkötvényt vásárolt. Ez az eredmény számomra váratlan, hiszen azt gondolom, ha valaki készpénzben tartja a megtakarításait, annak nem, hogy gyarapodni nem fog a vagyona, de az infláció miatt még épp ellenkezőleg, kis mértékben csökken. Az infláció miatt nemes egyszerűséggel szólva a pénzünk egyre kevesebbet ér. A megtakarítási számlákon a pénzünk kamatozik és ugyanez az állítás igaz az államkötvényekre is.

Véleményem szerint ez azért lehetséges, mert a legtöbben (életkortól, beosztástól és iskolai végzettségtől függetlenül) óvatossági célból halmoznak fel megtakarításokat. A megkérdezettek 42%-a válaszolta, hogy biztonsági tartalékot szeretnének maguknak tudni a megtakarításaik révén. Ennek pedig a készpénzben és megtakarítási számlán tartott pénz a legjobb módja. Így bármikor hozzáférhet az ember a megtakarított pénzéhez. A lekötött bankbetétek, befektetési jegyek, kötvények és egészségpénztári vagy nyugdíjpénztári befizetések ezzel szemben csak bizonyos időben, illetve előre meghatározott évek elteltével állnak rendelkezésünkre.

10. Összegzés

A kérdőíves kutatásommal a hipotéziseimet szerettem volna bizonyítani. Az életkorunk rengeteg területen befolyásolja az életünket, nincs ez másképp a megtakarításainkkal sem. Amíg az ember fiatal és esetleg tanul, vagy még csak a karrierje elején tart, kevesebb pénzt tud megtakarítani. Itt nem hatalmas különbségekre kell gondolni, ugyanis nagyon apró a növekedés a megtakarítások tekintetében az életkor előrehaladtával. Azonban azt gondolom, hogy a kis növekedés is számottevő tud lenni. A hipotézis, miszerint fiatalabb korban kevesebb megtakarítással rendelkezünk, bizonyítottnak tekinthető.

Az életkor, ahogy azt korábban is említettem, nem csak a megtakarításainkat befolyásolja. A megtakarításaink motivációja is eltérő lehet egyes életszakaszokban. Míg a fiatalabbak inkább lakásvásárlási céllal és utazási céllal szeretnék megtakarítást birtokolni, úgy az idősebbek inkább már a nyugdíjukra és az örökségükre szeretnék megtakarítást gyűjteni. A fent említett kérdőíves eredmények ezt a hipotézist is igazolják, annyi eltéréssel, hogy utazni kortól függetlenül szeretnék az emberek.

Úgy gondoltam, hogy a hitel egy hátráltató tényező lehet a megtakarításokra nézve, azonban ez nem így van. A hitel (és a hozzátartozó törlesztőrészlet) nem befolyásolta negatívan a megtakarítások mennyiségét. Ugyanis az eredmények alapján nagyjából ugyanolyan mértékkel tudnak pénzt félretenni az emberek. Ezen felül a válaszadók kortól függetlenül szeretnék biztonsági célból megtakarítást magukénak tudni.

A legnépszerűbb megtakarítási formák is hozták a várt eredményt. Ugyanis ahogy a Magyar Nemzeti Bank felméréséből is kiderül, a bankbetét, az államkötvény és a készpénzes megtakarítás tartozik a három legmagasabb összegű megtakarítási lehetőség közé. (Bankmonitor 2023) A kérdőívem három legtöbb választ kapott megtakarítási formája a banki megtakarítási számla, az államkötvény és a készpénz volt.

A kérdőív utolsó kérdése az volt, hogy van-e valamilyen megjegyzése a kitöltőknek a kutatás témájához. Erre a kérdésre két olyan válasz érkezett, amely szerintem jól reprezentálja a hazai szokásokat és motivációkat. Egy kitöltő a következő kommentet hagyta: *„A megtakarítás biztonságérzetet ad. Mindig legyen célunk, amiért érdemes megtakarítani.”*. Úgy gondolom, fontos, hogy mindig legyen akár egy csekély összegű megtakarításunk, amit bármikor bármire el tudunk költeni. Egy másik megkérdezett a következőt fogalmazta meg: *„a megtakarítás motivációja szerintem mindig az, ami boldoggá tesz”*. Véleményem szerint minden embert más és más tesz boldoggá, ezért rengetegféle célja és motivációja lehet a

megtakarítási szokásainknak. Fontos, hogy megtaláljuk azt, ami számunkra az adott életszakaszban a legnagyobb prioritást jelenti, vagyis amiért érdemes megtakarítani.

Irodalomjegyzék

1. Adó Online (2024): Átlagosan 549 ezer forint megtakarítása van a huszonéveseknek, Adó Online honlapja, letöltés dátuma: 2024.03.24
2. Andor György (2018): *Üzleti gazdaságtan*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
3. Balogh Eszter – Kékesi Zsuzsa – Sisak Balázs (2019): A háztartások befektetési döntéseinek vizsgálata nemzetközi adatokon, *Hitelintézeti Szemle*, 18. évf., 1. sz., 61-90.
4. Bankmonitor (2023): *Átlagosan 13 millió forint megtakarítása van egy magyar háztartásnak*, Bankmonitor honlapja, letöltés dátuma: 2024.03.31
5. Bálint Ádám – Horváthné Kökény Annamária – Nagy Rózsa (2012): A megtakarítások elméleti és gyakorlati kérdései, *Tudományos és Kulturális Folyóirat*, 18. szám., 154-160.
6. Bethlendi András (2007): A hitelpiac szerepe a hazai háztartások fogyasztási és megtakarítási döntéseiben. *Közgazdasági Szemle*, 54. évf., 12. sz., 1041-1065.
7. Boldizsár Anna – Kékesi Zsuzsa – Kóczián Balázs – Sisak Balázs (2016): A magyar háztartások vagyoni helyzete a HFCS felmérés alapján, *Hitelintézeti Szemle*, 15. évf., 4. sz., 115-150.
8. Bod Péter Ákos – Cserháti Ilona – Keresztély Tibor – Takács Tibor: Magyar gazdaság újraindulása másfél év pandémia után - újabb kockázatok mellett, *Külgazdaság*, 66. évf., január-február, 3-4.
9. Buda András (2019): Generációk, társadalmi csoportok a 21.században, *Magyar Tudomány*, 180. évf., 1. sz., 120-129.
10. Dr. Dedák István (2010): *Makroökonómia*, Budapest: Saldo Kiadó
11. Erdős Tibor (1999): Az infláció és néhány közgazdasági kategória kapcsolata. *Közgazdasági Szemle*, 46. évf., 7-8. sz., 629-656.
12. Hardi Zsuzsanna - Szapáry György: Két válság, eltérő sokkhatások, *Külgazdaság*, 66. évf., 1-2 sz.
13. Horváthné Kökény Annamária – Bálint Ádám – Csajbók Róbert – Komládi Lili (2013): Pénzügyi tervezés a különböző életciklusokban, In: *Economica*, 2013. 6. évf. Különszám, 5-15.
14. Horváthné Kökény Annamária – Széles Zsuzsanna (2014): Mi befolyásolja a hazai lakosság megtakarítási döntéseit? *Pénzügyi Szemle*, 59. évf. 4. sz., 457-475.
15. Magyar Állampapír – MAK, Magyar Állampapír honlapja, letöltés dátuma: 2024.02.18
16. Magyar Nemzeti Bank (2020): Megtakarítási számla, Magyar Nemzeti Bank honlapja, letöltés dátuma: 2024.04.09

17. Magyar Nemzeti Bank (2006): Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének tájékoztatója: Pénznem és bankbetétek, Magyar Nemzeti Bank honlapja, letöltés dátuma: 2024.02.18
18. Medgyesi Márton (2016): A háztartások megtakarításai és eladósodottsága Magyarországon, 2008–2015, Társadalmi Riport, 14. évf., 1. sz, 173-192
19. Nagy Botond (2023): *Újra hódítanak a lakástakarékok: megnéztük, melyik a legjobb, Portfólió honlapja*, letöltés dátuma: 2024.02.25
20. Oblath Gábor – Palócz Éva (2020): Gazdasági növekedés, fogyasztás és megtakarítás Magyarországon az elmúlt évtizedben, In: Kolosi Tamás - Szelényi Iván - Tóth István György(szerk.): *Társadalmi Riport 2020*, Budapest: TÁRKI Társadalomkutatási Intézet Zrt.
21. Palócz Éva (2022). Súlyos örökség: ikerdeficit és gyorsuló infláció, *Külgazdaság* 66. évf., 1-2. sz., 90-93.
22. Palócz Éva – Matheika Zoltán (2014): A háztartási megtakarítások szerepe a gazdaságok stabilitásában és növekedésében. In: Kolosi Tamás – Tóth István György (szerk.): *Társadalmi Riport 2014*, Budapest: TÁRKI Társadalomkutatási Intézet Zrt.
23. Portfólió (2023): *Újra hódítanak a lakástakarékok: megnéztük, melyik a legjobb*, Portfólió hivatalos honlapja, letöltés dátuma: 2024.03.31
24. Posgay István – Regös Gábor – Horváth Diána – Molnár Dániel (2020): A koronavírus-járvány gazdasági hatásairól, *Polgári Szemle*, 16. évf. 4–6. szám, 31–50., DOI: 10.24307/psz.2020.1004
25. Rádóczy Klaudia (2021): Nyugdíjcélú megtakarítási hajlandóság Magyarországon, *Marketing & Menedzsment Különszám 2*, 71.82, DOI: 10.15170/MM.2021.55.KSZ.02.06
26. Nordhaus, William D.–Samuelson, Paul A. (2016): *Közgazdaságtan*. Budapest: Akadémiai Kiadó. <https://doi.org/10.1556/9789630597814>
27. Stiglitz, Joseph Eugene (2013): *A válság utáni válságok*, Világgazdaság honlapja, letöltés dátuma: 2023.11.02
28. Surányi György (2015): Adósságleépítés mikro-, makro és globális megközelítésben. *Közgazdasági Szemle*, 62. évf., 7-8. sz., 811–818.
29. Szóka Károly (2021): A pénzügyi kultúra és tudatosság meghatározása és magyarországi helyzete, In: *Economica, A Szolnoki Főiskola Tudományos Közleményei*, 2021, 12. évf. 3-4. sz., 1-8.

30. Tatay Tibor (2019): Magánnyugdíjpénztárak és foglalkoztatói nyugdíjszolgáltató intézmények, In: Kovács Tamás, Szóka Károly, Varga József (szerk.) Pénzügyi intézményrendszer Magyarországon, Soproni Egyetem Kiadó, Sopron 427-434.
31. Tóth István György (2002): *Jövedelemeloszlás az 1990-es években*, In: Kolosi Tamás, Tóth István György, Vukovich György (szerk.): *Társadalmi riport 2002*, Budapest: TÁRKI Társadalomkutatási Intézet Zrt., 20–41.
32. Tóth I. János – Árvai Zsófia (2001): Likviditási korlát és fogyasztói türelmetlenség. A magyar háztartások fogyasztási és megtakarítási döntéseinek empirikus vizsgálata. *Közgazdasági Szemle*, 48. évf., december. 1009-1038.o.
33. Vágány Judit Bernadett – Fenyvesi Éva (2019): Befektetői motivációk vizsgálata a kriptovalutával rendelkezők körében. *Multidiszciplináris Kihívások, Sokszerű válaszok*. 2. szám, Budapesti Gazdasági Egyetem, Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar, Közgazdasági és Üzleti Tudományok Tanszék, 22p. DOI: <https://doi.org/10.33565/MKSV.2019.02.05>
34. Zsótér Boglárka – Nagy Péter (2012): Mindennapi érzelmeink és pénzügyeink. *Pénzügyi Szemle*. 57. évf., 3. szám, 310–321.
35. Zsupanekné Palányi Ildikó (2005): *A fenntartható növekedés makrogazdasági és vállalati szinten*, Eu Working Papers, 8. évf., 4. sz., 49.59.

Ábrajegyzék

1. ábra: Saját szerkesztés Horváthné, Bálint, Csajbók, Komláti 2013-ban megjelent Pénzügyi tervezés a különböző életciklusokban tanulmánya alapján.....	8
2. ábra: Saját szerkesztés a Magyar Nemzeti Bank adatai alapján, melyek a Bankmonitor nevű honlap is közzé tett.....	19
3. ábra: A háztartások fogyasztási rátája a rendelkezésre álló bruttó jövedelem százalékában, a V4-országokban és az EU-országok átlagában, 2000 és 2019 között (százalék) (forrás: Oblácz – Palócz 2020).....	28
4. ábra: Saját szerkesztés a kérdőív adatai alapján.....	31
5. ábra: Saját szerkesztés a kérdőív adatai alapján.....	31
6. ábra: Saját szerkesztés a kérdőív adatai alapján.....	32
7. ábra Saját szerkesztés a kérdőív adatai alapján.....	33
8. ábra: Saját szerkesztés a kérdőív adatai alapján.....	34
9. ábra: Saját szerkesztés a kérdőív adataiból	36